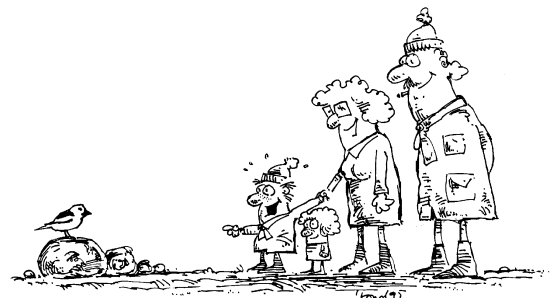
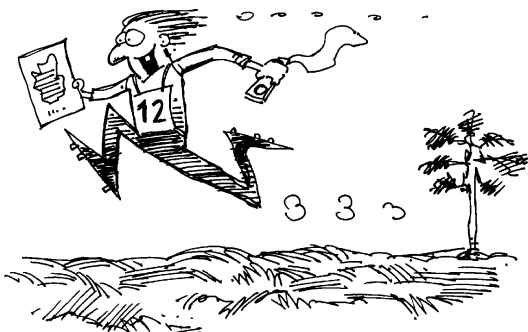
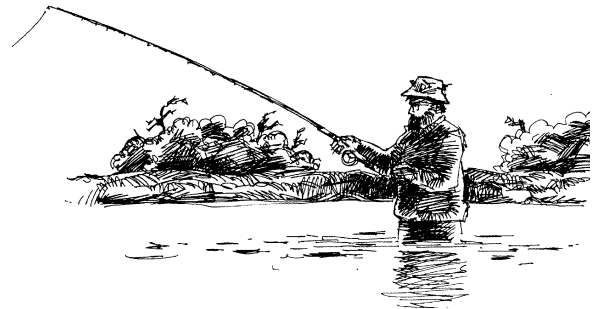
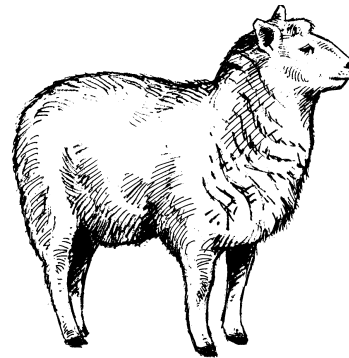

Konsekvenser for næringsmessig og fritidsmessig naturbruk av nasjonalpark på Varangerhalvøya

***RAPPORT** fra Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavdelinga, er en publikasjonsserie som presenterer resultater fra undersøkelser og utredninger som foretas i Miljøvernavdelingens regi. Formålet er blant annet å spre informasjon om miljøvernspørsmål til en videre krets av interesserte. En liste over tidligere rapporter i samme serie er gjengitt bak i rapporten. Flere av rapportene er tilgjengelige på Fylkesmannens hjemmeside, se under "Miljøvern" på www.fylkesmannen.no/finnmark. Vi gjør oppmerksom på at forfatterne av rapportene selv er ansvarlige for sine vurderinger og konklusjoner.*

ISSN 0800-2118

RAPPORT nr. 1-2004 gis hovedsakelig ut på nett, og mangfoldiggjøres etter behov
Trykk/layout: Fylkesmannen i Finnmark

Henvendelser kan rettes til:

Fylkesmannen i Finnmark
Miljøvernavdelinga
Statens hus
9815 VADSØ

Alle tegninger på forsida og inne i dokumentet: Trond Haugskott, Trondheim.

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING.....	1
MATERIALER OG METODER	4
VEDHOGST	5
DUODJI.....	8
ANNET KUNSTHÅNDVERK.....	11
JAKT OG FISKE.....	13
BEITEBRUK.....	22
BÆRPLUKKING OG SOPPSANKING.....	27
SNØSKUTERKJØRING SOM REKREASJON.....	32
TURGÅING	37
FUGLEKIKKING.....	40
IDRETTSARRANGEMENTER	42
KONKLUSJON.....	45
REFERANSER.....	46

Forord

Denne delutredningen tar for seg

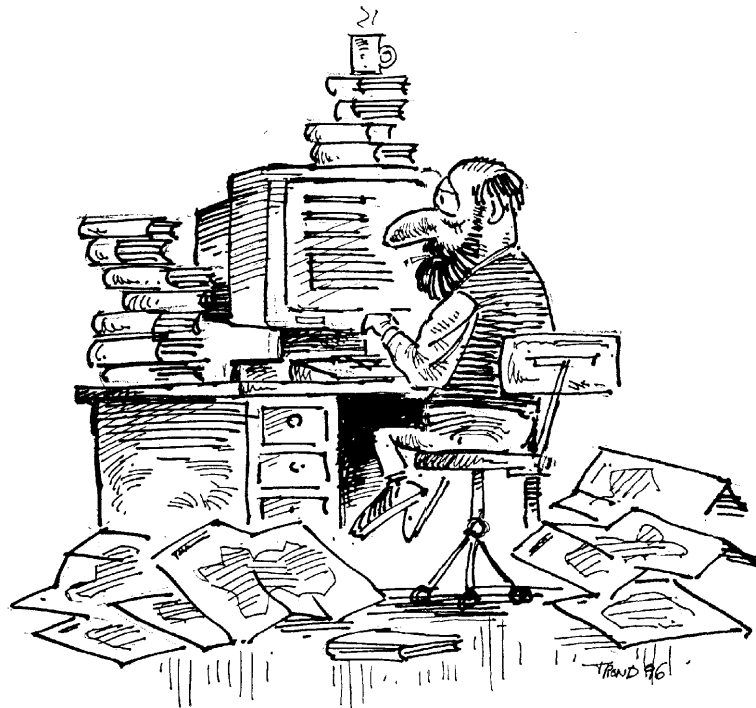
- næringsmessig naturbruk (med unntak av reindrift)
- rekreasjonsbruk av natur

i utredningsområdet for Varangerhalvøya nasjonalpark. Dette er i utgangspunktet to ulike tema i det fastsatte utredningsprogrammet for konsekvensutredningen om Varangerhalvøya nasjonalpark. I praksis er det oftest glidende overganger mellom næringsmessig og rekreasjonsmessig høsting fra naturen, og Fylkesmannen har funnet det hensiktsmessig å presentere temaene samlet i ett dokument.

Delutredningen skal være med å legge grunnlaget for Fylkesmannens verneforslag for Varangerhalvøya.

Delutredningen er skrevet av Ørjan W. Jenssen ved Fylkesmannen i Finnmark, miljøvernavdelingen, med innspill om sauenæringa fra Hans Magnus Sætra ved Fylkesmannen i Finnmark, landbruksavdelingen.

Utredningen har vært til gjennomsyn hos deltakerne i det rådgivende utvalget for Varangerhalvøya nasjonalpark før endelig ferdigstillelse.

Innledning

Konsekvensutredning om Varangerhalvøya nasjonalpark

Med bakgrunn i Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) har Fylkesmannen i Finnmark fått i oppdrag å utrede en nasjonalpark på Varangerhalvøya. Fylkesmannen har avgrenset et utredningsområde på drøyt 2000 km², en størrelse som medfører at arbeidet omfattes av plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredninger. Direktoratet for naturforvaltning er ansvarlig myndighet etter plan- og bygningsloven, og har fastsatt utredningsprogrammet som bestemmer hva Fylkesmannen skal gjøre i konsekvensutredningen.

Næringsmessig bruk av naturen/utmarksnæring (utenom reindrift) er avgrenset som ett tema i utredningsprogrammet, og det samme er fritidsbruk av natur. Begge behandles i denne delutredningen.

Utredningsprogrammet sier følgende:

2.1 Utmarksnæring (ikke reindrift) og vedhogst

- 1 Konsekvensutredningen skal beskrive vedskog, utmarksbeite, fiske- og viltressursene i utredningsområdet, og også molteplukking som utmarksnæring. Motorisert transport til slike formål skal beskrives. Utredningen foreslås gjort uten nyregistreringer i felt. Befaringer for å få oppklart eventuelle feil i eksisterende planer og takster kan likevel være aktuelt. Innspill fra grunneiere/rettighetshavere vil stå sentralt. Økonomisk kartverk og digitalt markslagskart vil bli brukt i den grad det fins. Utredningen skal holdes på et overordnet nivå.*
- 2 Utredningen skal belyse konsekvensene av 0-alternativet og nasjonalpark med "standard forskrift" på beitebruk, vedhogst, utnyttelse av fiske- og viltressursene og på motorisert transport til slike formål. Knytter det seg spesielle konsekvenser til avgrensa områder innenfor utredningsområdet, skal dette belyses.*
- 3 Utredningen skal foreslå avbøtende tiltak, herunder avgrensings- og forskriftsendringer og vernekategori i forhold til de eventuelle negative konsekvensene som framkommer i punkt 2.*

Framgangsmåte: Fylkesmannen forestår utredningen i samarbeid med de berørte kommunene.

Fritidsbruk av natur

- 1 Konsekvensutredningen skal beskrive utredningsområdets betydning for friluftsliv og motorisert rekreasjon, herunder både dagens betydning og framtidig potensiale. Det er et tydelig utviklingstrekk i dag at friluftslivet blir mer organisert og tilrettelagt. Dette aspektet skal derfor gis særlig oppmerksomhet. Utredningen holdes på et overordna nivå. Både det regionale og lokale perspektivet må sikres i konsekvensutredningen.*
- 2 Utredningen skal belyse konsekvensene av 0-alternativet og nasjonalparkalternativet med "standard forskrift" på friluftslivet i utredningsområdet. Knytter det seg spesielle konsekvenser til avgrensa områder innenfor utredningsområdet, skal dette belyses.*
- 3 Utredningen skal foreslå avbøtende tiltak, herunder avgrensings- og forskriftsendringer og vernekategori i forhold til de eventuelle negative konsekvensene som framkommer i punkt 2.*

Framgangsmåte: Fylkesmannen utreder.

Oppsettet i utredningsprogrammet med en beskrivende statusdel, en vurdering av konsekvenser og til sist forslag til avbøtende tiltak er fulgt i oppbyggingen av delutredningen. Dette er presentert samlet for hvert enkelt deltema.

Definisjon av næringsmessig naturbruk/utmarksnæring

De ulike måter å høste utmarksressursene på deles gjerne opp som følger:

- **Fritidshøsting.** Høsting der rekreasjonsaspektet er det sentrale.
- **Husholdningshøsting.** Høsting der det som høstes er en viktig del av egen husholdning.
- **Næringshøsting (= utmarksnæring).** Høsting for salg.

Sentrale spørsmål i forhold til hva som er næringshøsting/utmarksnæring vil være

- 1 hva slags produkter omfattes av næringsbegrepet
- 2 skal virksomheten ha et visst omfang før den kvalifiserer som en næring.

Spm. 1: Hva omfattes?

Hva som skal regnes som utmarksnæringer er ikke uten videre gitt. Finnmark fylkeskommune (1986) bruker følgende definisjon:

Med utmarksnæring menes høsting av utmarksressurser for videresalg, enten som hoved- eller binæring. Med utmarksressurser menes laks, sjøørret og sjørøye i elv, innlandsfisk, vilt, bær, lauvskog, egg og dun, sopp, torv og lav.

Denne definisjonen fanger ikke opp alle næringsveger som ønskes omtalt i denne utredningen. I denne utredningen omfattes derfor begrepene utmarksnæring/næringshøsting all kommersiell virksomhet basert på uttak av fornybare naturressurser. Det vil si utnyttelse for salg av vedressurser, vilt- og fiskeressurser, råstoff for duodji og annet kunsthåndverk, beiteressurser og bærressurser. Utredningen er begrenset til virksomhet innenfor utredningsområdet.

Spm. 2: Krav til omfang før virksomheten anses som næring?

Næringsvirksomhet er ikke entydig definert skattemessig sett. Det framgår av Skatteetatens Lignings-ABC at folketrygdlovens definisjon av "selvstendig næringsdrivende" er ment å ha samme innhold som skattelovgivningens "(nærings)virksomhet". I folketrygdloven § 1-10 er "selvstendig næringsdrivende" definert slik:

Med selvstendig næringsdrivende menes i denne loven enhver som for egen regning og risiko driver en vedvarende virksomhet som er egnet til å gi nettoinntekt.

Ved avgjørelsen av om en person skal regnes som selvstendig næringsdrivende, legges det blant annet vekt på:

- om virksomheten har et visst omfang
- om vedkommende har ansvaret for resultatet av virksomheten
- om vedkommende har arbeidstakere i sin tjeneste eller nytter frilansere
- om vedkommende driver virksomheten fra et fast forretningssted (kontor, verksted e.l.)
- om vedkommende har den økonomiske risikoen for virksomheten
- om vedkommende bruker egne driftsmidler

Fra skatteetatens side lignes utmarksnæring gjerne slik: Dersom bruttoinntekten er over momsgrensa på kr 30 000, er virksomheten momspliktig. (I praksis vil ikke

Fylkesskattekontoret ta inn personer i momsmanntallet fordi de ett år tjener over momsgrensa på for eksempel bærplukking, men vente for å se om dette skjer hvert år.) Det lokale ligningskontoret vil følge opp ved å kreve egen næringsoppgave for utmarksnæringa.

Dersom inntekten er under momsgrensa, føres den som en biinntekt til annen næringsoppgave eller til lønnsoppgave. Dersom inntekten er under kr 4000, regnes den som hobbyinntekt og beskattes ikke. Merk for øvrig at det er nettoen som beskattes, slik at utgifter til inntekts ervervelse kan trekkes fra.

Fylkesmannen har forsøkt å få tall fra ligningskontorene på hvor mange som oppgir å drive utmarksnæring i utredningsområdet, men slike opplysninger er ikke søkbare i etatens databaser og derfor vanskelig å framskaffe. Muntlig opplyser ansatte i skattevesenet at ingen i Vadsø, Vardø eller Båtsfjord er skattlagt for molteplukking, mens det i Unjárga/Nesseby er en del personer som fører opp mindre inntekter fra bærplukking og innlandsfiske som biinntekter. Ingen utmarksutøvere er registrert i momsmanntallet i de berørte kommunene, dersom vi ser bort i fra sauebønder og reindriftsutøvere.

Det må nok antas at de fleste som har sporadiske inntekter fra utmarksnæring i Varangerområdet normalt ikke fører dette på ligninga i det hele tatt. På denne bakgrunn er det ikke hensiktsmessig i denne utredningen å sette noen nedre grense for omfanget av virksomheten. Utredningen er derfor ment å omfatte høsting for salg uansett omfang. Hvem som selger og hvor mye som selges er altså umulig å fastslå sikkert, og vil også variere mye fra år til år. Den konkrete vurderingen av konsekvenser for de ulike utmarksressurser må derfor i stor grad basere seg på generelle vurderinger og lokalkunnskap.

Definisjon av fritidsbruk av natur

Begrepet "fritidsbruk av natur" er brukt isteden for "friluftsliv" i utredningsprogrammet for å inkludere aktiviteter som ellers ikke regnes til det klassiske friluftslivet.

En mye brukt definisjon av friluftsliv er gitt i Stortingsmelding nr. 71 (1972-73):

Friluftsliv er opphold i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelser.

Dette er en vid definisjon. Ut i fra dagens bruk og antatt framtidig bruk av utredningsområdet og tilgrensende områder er dette konkretisert til følgende aktiviteter som er omtalt i utredningen:

- Jakt (småviltjakt og elgjakt)
- Fiske (innlandsfiske og laksefiske)
- Bærplukking
- Soppsanking
- Snøskuterkjøring som rekreasjon
- Turer (gåing, jogging, sykling, skigåing)
- Fuglekikking
- Idrettsarrangementer (skirenn, jaktprøver, orienteringsløp, snøskuterløp)

Motoriserte aktiviteter som snøskuterkjøring regnes normalt ikke som friluftsliv, men er de facto en viktig rekreasjonsaktivitet i Finnmark og er da også tatt med under emnet "fritidsbruk av natur" i utredningsprogrammet.

Materialer og metoder

Utredningsprogrammet fastlegger at det skal utredes et nullalternativ og ett vernealternativ som beskrevet under:

- 0 0-alternativet skal angi sannsynlig utvikling av området dersom det ikke blir vernet, herunder eventuelle ulemper av et slikt alternativ for sikring av verneverdiene. En bør ta utgangspunkt i dagens situasjon basert på kommunale planer, konkrete utbyggingsplaner, reindriftas framtidsplaner og andre utredninger eller planer som foreligger, herunder planene om vegutløsning mellom Vardø og Båtsfjord. Det foreligger allerede konkrete planer for vern av mindre deler av det aktuelle nasjonalparkområdet (verneplan for rike lauvskoger og for myrer og våtmarker). Det forutsettes at man også for disse områdene skal utrede konsekvensene av at de ikke vernes.
- 1 Alternativet forutsetter at hele området legges ut til nasjonalpark. Konsekvensene vurderes etter standard mal til verneforskrift for nasjonalparker.

Nullalternativet beskrives i denne utredningen gjennom beskrivelsene i kapitlene ”Status” og ”Påregnelig utvikling”. Vernealternativet beskrives ved gjennomgangen av standard vernebestemmelers betydning for den enkelte aktivitet i kapitlet ”Konsekvenser av vern”.

Status for eksisterende virksomhet er innhentet fra Statskog (ved), landbruksregisteret, fra ligningskontor og fra samtaler med en rekke personer i næringer, kommunene og ulike organisasjoner.

Planer/sannsynlig utvikling er innhentet fra samtaler med ressurspersoner innenfor de enkelte emner, samt ut fra lokalkunnskap hos Fylkesmannen.

Vernets konsekvenser for et tema er vurdert etter følgende modell:

- 1 Ut i fra dagens bruk og potensialet for framtidig bruk gis områder en verdi (liten, middels, stor og svært stor).
- 2 Virkningene av vernebestemmelsene klassifiseres etter hvordan den vil endre dagens aktivitetsnivå (positiv, begrenset, negativ, betydelig negativ).
- 3 Konsekvenser framkommer som en funksjon av disse to parametrene på følgende måte:

Verdi\virkning	Betydelig negativ	Negativ	Begrenset	Positiv
Svært stor verdi	Svært store negative	Store negative	Middels store negative	Positive
Stor verdi	Store negative	Middels store negative	Små negative	Positive
Middels verdi	Middels store negative	Små negative	Små negative	Positive
Liten verdi	Små negative	Ingen	Ingen	Ingen

Diskusjonen rundt avbøtende tiltak tar utgangspunkt i de påviste konsekvensene og viser mulige tiltak for å redusere disse.

Vedhogst

Oppsummering: Næringsmessig vedhogst forekommer ikke. Annen vedhogst forekommer i svært lite omfang. Arealene innenfor utredningsområdet har derfor liten verdi for vedhogst. Standard vernebestemmelser for nasjonalpark inneholder restriksjoner som vil ramme vedhogst, men pga. liten/manglende aktivitet har et vern ingen reelle konsekvenser. Uttak til bålbrenning rammes ikke. Avbøtende tiltak er ikke nødvendig.

Status for vedhogst

Nesten hele utredningsområdet er statsgrunn. Området er også i hovedsak treløst, med unntak av nederste del av noen av dalene.

Kommersiell vedhogst på privat grunn

Dagens private eiendommer ligger i stor grad der det var bosetninger ned mot sjøen og der man hadde beite- og slåttemark oppover dalene. Det er slutt på den gamle seterlignende driftsformen med utmarksslåtter, og i den grad områdene brukes i dag, er det til sauebeite. Mange av de tidligere beite- og slåttemarkene har dermed grodd til med skog og vierkratt. Potensialet for vedhogst i disse områdene varierer. I Skalleldalen, Komagdalen, Persfjorden, Sandfjorddalen og Austerelv blir det mest vierkratt og lite virke å hente. I Bergebydalen, Vestre Jakobselvdalen og Syltefjorddalen vokser bjørkeskogen seg stor nok til å kunne hogges til ved.

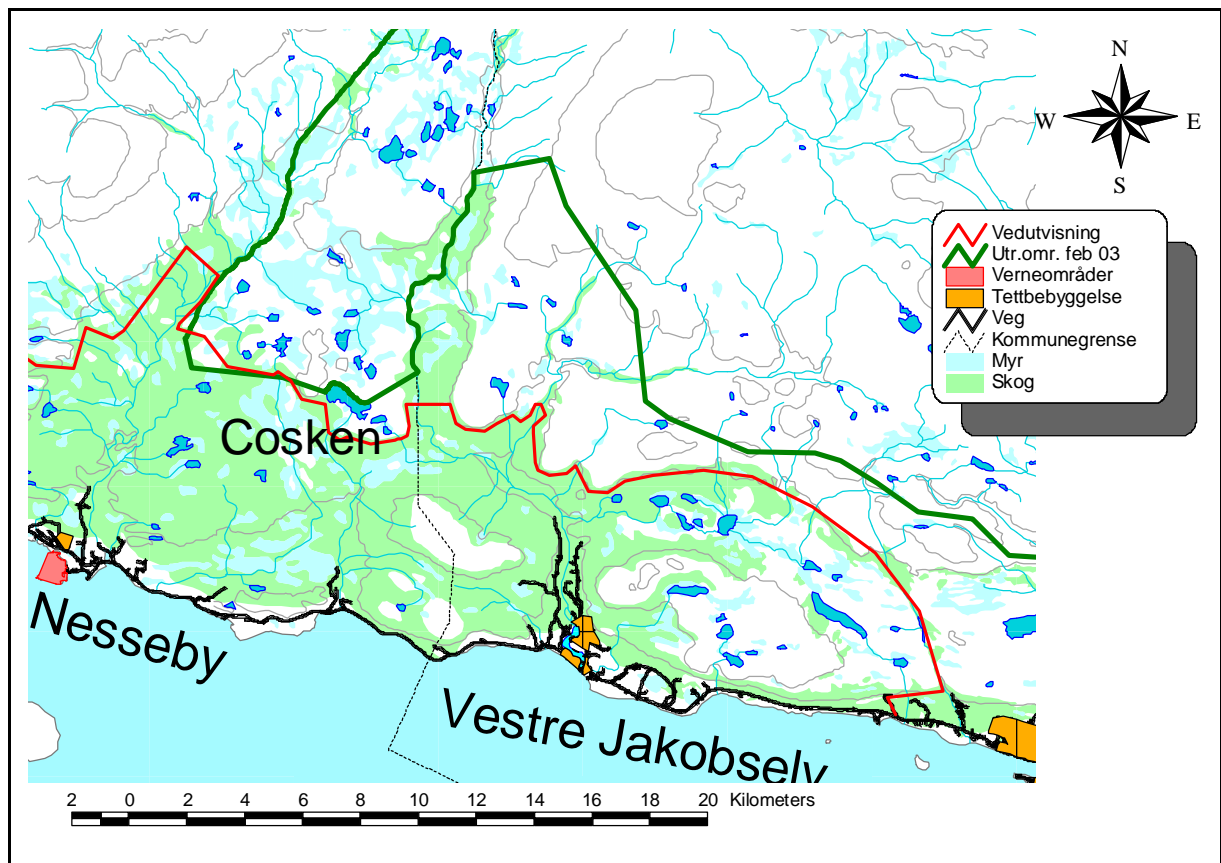
Det er ingen private grunneiere som driver vedhogst for salg basert på hogst på egen eiendom innenfor utredningsområdet.

Det drives for øvrig i svært liten grad hogst for egen bruk på disse eiendommene. Det meste av slik hogst er tilknyttet hogst/rydding rundt hytter på privat grunn og festetomt.

Kommersiell vedhogst og hogst til egen bruk på statsgrunn

På statens grunn gis det vedutvisning etter søknad. Lokalbefolkningen har etter jordsalgsloven rett til utvisning av ved til husbruk. Alle bosatt utenfor byene har krav på gratis vedteig, resterende teiger blir fordelt som salgsutvisning på søkere fra tettbygde strøk. For hogst til privat bruk gis det normalt inntil 3 favner. De som ønsker å hogge ved for salg får, dersom det er ressurser til det, utvist teig for kommersiell hogst på normalt opp mot 100 favner.

Statskog har et system for utvisning av vedteiger basert på en kartlegging av vedressursene. Det er satt en grense for utvisning mot fjellet i Nesseby og Vadsø, vist på figur 1. I kommunene Berlevåg, Båtsfjord og Vardø gis det ikke vedutvisning (med et fåtall unntak til hyttefolk i Gulgofjorden, utenfor utredningsområdet). Som det framgår av figuren, ligger dermed hele vedutvisningsområdet med unntak av en liten ”snipp” vest for Cosken utenfor utredningsområdet. I området med overlapp blir det ifølge Statskog (pers. medd. A.P. Sarre) omtrent ikke hogd. Det skyldes at det er bedre og lettere tilgjengelig skog lengre ned, samt at størsteparten av overlapp-arealet er treløs myr. Hytteeiere i skogen ovenfor utvisningsgrensa blir henvist til hogst nedenfor grensa. Det er derfor i praksis ingen vedteiger, verken til privat bruk eller for salg, innenfor utredningsområdet.

Figur 1 Grense for vedutvisning mot utredningsområdet

Uttak til bålbrenning

Under jakt, fiske, multeplukking og turer er det i de skog- og vierkleddene områdene vanlig å ta virke til bål.

Påregnelig utvikling for vedhogst

Det forventes ingen endringer i arealbruk eller omfang av vedhogst eller uttak av virke til bål i utredningsområdet i de nærmeste årene.

Konsekvenser for vedhogst

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 2.1 innfører en generell fredning av plantelivet som innebærer et forbud mot vedhogst. Punkt 2.3 åpner for at det kan gis dispensasjon for vedhogst til bruk i hytter og gammer innenfor verneområdet. Vedhogst som næring vil dermed forbys. Også reindriftas tillatelse til hogst gjennom reindriftsloven oppheves. Punkt 2.2 gir et generelt unntak fra plantelivsfredningen for skånsom bruk av trevirke til bålbrenning.

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 6.1 forbyr motorferdsel. Forbudet vil også ramme tilgangen til bruk av snøskuter for å kjøre ut ved som "følger med" en

vedutvisning fra Statskog. I punkt 6.3 åpnes det for at det kan gis tillatelse etter søknad for vedkjøring med snøskuter.

Virkninger av vernebestemmelsene

Det er dokumentert over at vedhogst omtrent ikke skjer i utredningsområdet. Et vern vil dermed ikke føre til redusert vedhogst, verken i næringsssammenheng eller til privat bruk, og virkningene settes derfor til begrenset.

Det er ingen grunn til å lette på standard vernebestemmelser for å tilgodese vedhogst. Siden vedhogst generelt ikke er ønskelig i de små skogteigene i området, er det mer aktuelt å skjerpe inn vernereglene ved å ta bort dispensasjonsadgangen for bruk av motorkjøretøy til vedhogst, og ta bort dispensasjonsadgangen for vedhogst til bruk i hytter innenfor nasjonalparken. En slik innskjerping vil tydeliggjøre verneverdiene, og vil ramme svært få om noen i det hele tatt.

Konsekvenser for vedhogst

Utredningsområdet har liten verdi for vedhogst, og vernebestemmelsene vil ikke medføre noen endringer i dagens bruk. Et vern vil dermed ikke få konsekvenser for vedhogst. Uttak til bålbrekking kan fortsette som før.

Avbøtende tiltak for vedhogst

Det er ikke aktuelt med avbøtende tiltak for å tilgodese vedhogst.

Duodji

Oppsummering: En håndfull personer i Unjárga/Nesseby kommune har sitt høstingsområde for råvarer i eller nær utredningsområdet. Området vurderes å ha middels verdi for duodji. Standard vernebestemmelser for nasjonalpark vil forby slik høsting, og konsekvensene vurderes som middels store negative. Som avbøtende tiltak foreslås det å endre vernebestemmelsene slik at det gis unntak fra plantelivsfredningen for innhøsting av råvarer til samisk håndverk.

Status for duodji

Kort om duodji

Duodji, på norsk samisk brukskunst eller kunsthåndverk, praktiseres av en rekke personer i Unjárga/Nesseby kommune. Duodji kan være hobby, biinntekt eller hovedinntekt. Ordet betyr både det å lage tingen og det som blir laget. Duodji deles gjerne i to hovedtyper: myk duodji og hard duodji. I myk duodji brukes myke råvarer som skinn, lær, sener, tekstiler og ull. I hard duodji brukes harde råvarer som rirkuler, tæger (bjørkerøtter), never, horn og bein. Også metaller som tinn og sølv blir brukt. Myk duodji utøves mest av kvinner, hard duodji mest av menn.

Typiske produkter er pesker, kofter, skaller, bellinger, skinnbukser, hodeplagg, skinnvotter, tørkler, belter, skallebånd, smykker, kniver, trekopper, kaffeposer og komager.

Mange av råvarene skaffes gjennom reindrifta eller kan kjøpes inn. Men en del råvarer, særlig deler av trær som rirkuler, never, bjørketæger og selje (til garving), hentes ute i marka.

Innsamling av råvarer i utredningsområdet

Det er lite skog i utredningsområdet, jf. kapitlet om vedhogst. Størstedelen av området må derfor kunne antas å være uinteressant for innsamling av råvarer til duodji.

Samtaler med utøvere tilsier at det er 6 personer i Unjárga/Nesseby kommune som driver med duodji og som høster råvarer i/nær utredningsområdet (dvs. Bergebydalen og delvis Syltefjorddalen). Alle unntatt en driver med hard duodji. De fleste driver i forholdsvis liten skala, grensende mot hobbyvirksomhet.

Motorferdsel tilknyttet duodji

Uttak av rirkuler og never kan gjerne gjøres om vinteren. Unjárga/Nesseby kommune har gitt et fåtall dispensasjoner for snøskutertransport ved henting av råmaterialer for duodji (pers. medd. Per Andersen). Så vidt vi forstår har disse i hovedsak vært gitt i skogsområdene nærmere Nesseby og utenfor utredningsområdet.

Duodji-utøvere som driver reindrift kan bruke motorkjøretøy til transport av råvarer for duodji forutsatt at reinen er i samme område. Slik innhøsting anses da som en del av reindrifta. Reindrifta kjører både med snøskuter og barmarkskjøretøyer i området.

Det er for øvrig et godt utbygd nett av barmarksløyper/snøskuterløyper i Nesseby-området i dag, noe som burde gi gode atkomstmuligheter for uttak av duodji-materialer uavhengig av dispensasjon eller tilknytning til reindriften.

Påregnelig utvikling for duodji

Det forventes ingen endringer i duodji-utøvernes bruk av utredningsområdet for uttak av råvarer i de nærmeste årene.

Konsekvenser for duodji

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 2.1 innfører et generelt vern av vegetasjonen mot all skade og ødeleggelse. Høsting av rirkuler, never, bjørketæger, selje mv. vil omfattes av dette punktet og vil bli forbudt.

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 6.1 forbyr motorferdsel på land og vatn, og i lufta under 300 meter. Punkt 6.2 gjør unntak for bl.a. bruk av snøskuter i reindriften. Punkt 6.3 andre strekpunkt åpner for at det etter søknad kan gis tillatelse til bruk av snøskuter for uttak av råmaterialer til duodji (forutsatt at et slikt uttak er tillatt).

Virkninger av vernebestemmelsene

I samtaler med duodji-utøvere har det kommet fram at de fleste høster sine råvarer nærmere bygda og dermed utenfor utredningsområdet. For de fleste utøvere vil derfor et forbud mot uttak av råvarer få små praktiske virkninger. Dette kan selvsagt også snus den andre vegen, siden små uttak av råvarer i utredningsområdet også har små effekter på naturverdiene. For reindriftsutøvere som også driver med duodji vil bestemmelsene kunne hindre muligheten for å ta med råvarer man kommer over under gjeting av reinen. For duodji er det til sist også et særlig samisk perspektiv, der utøvelsen av duodji også har en funksjon ved å opprettholde samisk kultur og identitet.

Motorferdsel i duodji-sammenheng vil for reindriftsutøvere kunne skje i tilknytning til reindriften som før, innenfor de rammer som måtte bli satt for reindriften motorferdsel. Dette er særlig omtalt i utredningen om reindriften. Bestemmelsenes punkt 6.3 andre strekpunkt åpner for at det kan gis dispensasjon for bruk av snøskuter ved uttak av råmaterialer til duodji. Det er imidlertid sannsynlig at det blir vanskeligere å få dispensasjon enn i dag, siden det fra et vernesynspunkt er ønskelig med minst mulig motorferdsel i et framtidig verneområde.

Virkningene av standard vernebestemmelser vurderes som betydelig negative for duodji.

Konsekvenser for duodji

Utredningsområdet har middels verdi for duodji. Virkningene av et vern med standard vernebestemmelser vurderes som betydelig negative. Konsekvensene framkommer som en funksjon av disse vurderingene og blir **middels store negative** konsekvenser for duodji.

Avbøtende tiltak for duodji

I Børgefjell nasjonalpark, som også er et samisk bruksområde, er det gitt et unntak fra plantefredningen for uttak av råmaterialer til duodji ("...uttak av materialer til tradisjonell samisk husflid.").

Det er mulig å se for seg et tilsvarende unntak i vernebestemmelsene for Varangerhalvøya. Dersom det foreslås naturreservat i vest, kan samme unntak gis i vernebestemmelsene for naturreservatet.

Forutsatt at uttak tillates, vil det fortsatt være mulig å benytte motorisert kjøretøy på vinterføre for å ta ut råvarer til duodji.

Annet kunsthåndverk

Oppsummering: Kjent annet kunsthåndverk basert på råvarer fra Varangerhalvøya omfatter to aktører som lager produkter fra naturstein. Utredningsområdet antas å ha liten verdi for slikt kunsthåndverk. Standard vernebestemmelser vil forby alt uttak av stein. Virkningene av bestemmelsene vurderes derfor som betydelig negative. Konsekvensene for slik virksomhet blir små negative. Det foreslås ikke avbøtende tiltak.

Status for annet kunsthåndverk

Også ikke-samiske former for kunsthåndverk kan være basert på innhenting av råvarer fra naturen. I Varanger-området fins det to aktører som samler inn stein til ulike kunstprodukter.

Steinsmykker

Britt Pedersen i Vadsø lager smykker og pyntegenstander av mer eller mindre bearbeidet naturstein fra ulike lokaliteter i hele Finnmark. Hun bruker bl.a. sodalitt fra Sørøya, tanakvarts fra Tana, gneis fra Sør-Varanger, grønn kvartsitt fra Masi, kråkesølv fra Hammerfest og fluoritt fra Nordkapp. Fra Varangerhalvøya bruker hun kvartsitt og ulike typer sandstein. Sandsteinen skiller seg fra de andre ved at selve steinen ikke er særlig spesiell. Hun plukker derfor små steiner med lav på, og lakkerer dem slik at laven bevares. Stedet steinene er hentet på er en viktig del av produktet, og framtrer som like viktig som hva slags type stein det gjelder. Hun selger også ubehandlede håndflatestore sandsteins heller med pålimt tørket bærlyng og dvergbjørk-greiner som suvenirer til turister.

Vadsø kommune har innvilget dispensasjon for motorferdsel på barmark (sekshjuling) i 3-4 år for innhenting av slik stein på Varangerhalvøya. Nøyaktig hvor steinen har blitt hentet har variert etter hvor hun har fått lov å kjøre.

Britt Pedersen forteller at hun omsetter for 10-15 000 kr i året. Hun plukker mest stein i nærheten av bilvegene, og sier at hun "vil nok overleve" selv om steinplukking innenfor utredningsområdet skulle bli forbudt.

Steinklokker fra Syltefjorden

Vidar Nordberg i Syltefjorden lager steinklokker med utgangspunkt i steinheller med lav som han samler inn. Fylkesmannen har ikke lyktes å komme i kontakt med Nordberg. Han har ikke noen avtale med Statskog om uttak av heller på noen bestemt lokalitet. Lokalkjente i Båtsfjord kommune antar at hellene i hovedsak samles på Båtsfjordfjellet og Syltefjordfjellet, dvs. utenfor utredningsområdet. Nordberg bruker også gammel takstein (altaskifer) som råmateriale.

Utredningsområdet vurderes totalt sett å ha liten verdi som råvareområde for annet kunsthåndverk.

Påregnelig utvikling for annet kunsthåndverk

Det forventes ikke noen særlige endringer i dagens aktivitet i de nærmeste årene.

Konsekvenser for annet kunsthåndverk

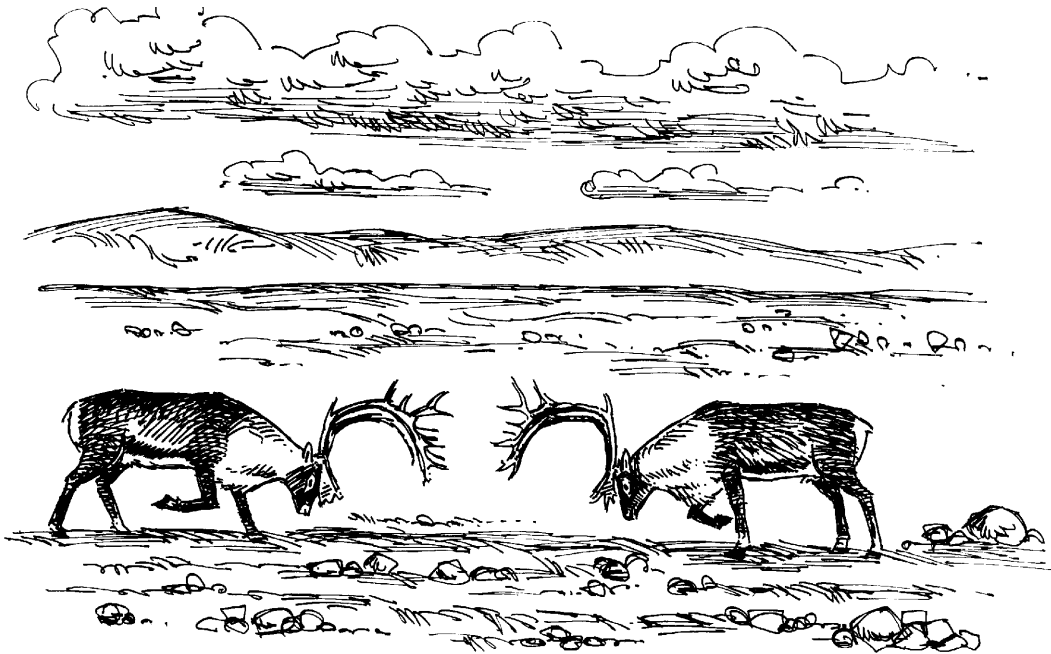
Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 1.1 innfører et generelt vern av landskapet og forbud mot inngrep. Uttak og fjerning av stein er særlig nevnt og vil bli forbudt.

Virkningene av bestemmelsene vurderes som betydelig negative.

Konsekvensene for annet kunsthåndverk blir likevel, på grunn av lite omfang innenfor utredningsområdet, bare **små negative**.

Avbøtende tiltak for annet kunsthåndverk

Naturstein er ikke en fornybar ressurs, og høsting/plukking kan derfor gi mer varige spor enn uttak av trematerialer. Det er heller ingen tradisjon for slik høsting i området. Et forbud vil ramme svært få, og vil ikke bety at noen av disse må avslutte sin virksomhet. Det foreslås derfor ingen avbøtende tiltak for å tilgodese denne aktiviteten.

Jakt og fiske

Oppsummering: Den viktigste jakta er rypejakt og elgjakt. Rypejakt skjer i hovedsak med hagle. Det jaktes mest i de ytre dalområdene, særlig i sør og vest, samt en del fjellrype lenger inn i området. Utredningsområdet har liten verdi for næringsmessig rypejakt, stor verdi for rekreasjonsjakt i de mest brukte områdene. Elgstammen i området er liten, men i vekst. Få elg felles innenfor utredningsområdet. Deler av området vurderes å ha middels verdi for elgjakt. Området har liten verdi for annen jakt.

Innlandsfisket er alt overveiende et rekreasjons- og husholdningsfiske. De største og viktigste vannene ligger utenfor eller i yttergrensa av utredningsområdet. Noen middelsstore og små vann ligger innenfor, og områdets vurderes å ha stor verdi for innlandsfiske. Mange lakseelver har sitt utspring i området, men de viktigste lakseførende strekningene ligger utenfor. Området gis stor verdi for laksefiske. Standard vernebestemmelser for nasjonalpark vil i sum gi små negative konsekvenser for jakt og fiske. Selve utøvelsen kan skje som før, det er først og fremst mulige innskrenkninger i tilgangen til motorferdsel som kan påvirke dagens bruk. Det foreslås avbøtende tiltak for å tillate skjøtsel av fiskestier og for å bruke også andre lette terrengkjøretøy enn elgtrekk for uttransport av felt elg.

Status for jakt og fiske

Jakt og fangst av noe omfang innenfor utredningsområdet dreier seg om to ting: ryper og elg. Jakt etter annet småvilt som hare og ulike andefugler foregår i mye mindre omfang.

Rypejakt

Snarefangst og senere geværjakt på ryper har lange tradisjoner, særlig i bruksområdet for Nessebysamene. Betydningen har gradvis avtatt, og i dag er rypejakta i utredningsområdet rekreasjonsjakt. Rypejakta er i dag en typisk fritidshøsting for de aller fleste jegerne.

Snarefangst på ryper er meldepliktig til kommunen. Innmeldinger for jaktåret 2002-2003 framkommer av tabell 1.

Tabell 1: Innmeldt snarefangst vinteren 2002-2003. Kilde: Kommunene.

Kommune	Jegere 2002-3	Normalt antall	Fangst 2002-3
Unjárga/Nesseby	9	?	260
Vadsø	5	5-10	133
Vardø	0	0	0
Båtsfjord	0	0-1	0
Totalt	<u>14</u>	<u>14-25?</u>	<u>393</u>

Det fins ingen nasjonal statistikk over felte ryper per kommune. I Finnmark fylke ble det imidlertid i jaktseasonen 2002-2003 felt drøyt 75 000 ryper (SSB). Snarefangete ryper i de fire berørte kommunene utgjør totalt 393 ryper. Selv om direkte sammenlignbare tall mangler, er det klart at snarefangsten utgjør en svært liten del av den totale rypejakta. Dette betyr at nesten all rypejakt i dag skjer med hagle.

Vi har ikke dokumentasjon for i hvilken grad rypejakta skjer innenfor eller utenfor utredningsområdet. En viss rypejakt skjer innenfor, særlig i de store elvedalene. Mest brukt er trolig områdene langs Bergebyelva, Jakobselva, Skallelva og Komagelva. Siden

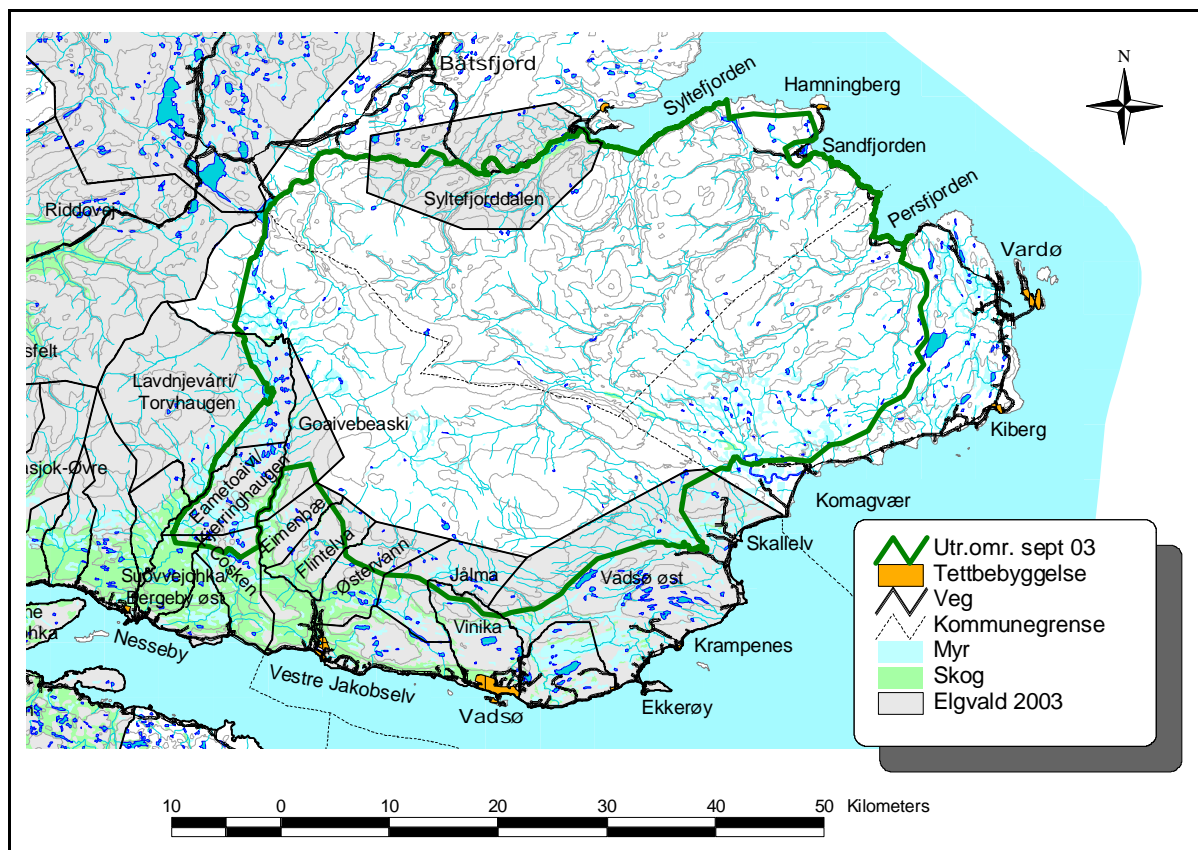
skogsområdene i stor grad ligger utenfor utredningsområdet, antar vi at det største jakttrykket er nærmere bosetningene utenfor utredningsområdet. Det drives dessuten en viss fjellrypejakt som til dels kan pågå langt inne på halvøya.

Noe salg av ryper skjer nok fortsatt, men i svært liten skala. Det er rimelig å anta at arealene innenfor utredningsområdet har liten verdi for rypejakt som utmarksnæring. For rypejakt som rekreasjon har mindre deler av utredningsområdet stor verdi.

Elgjakt

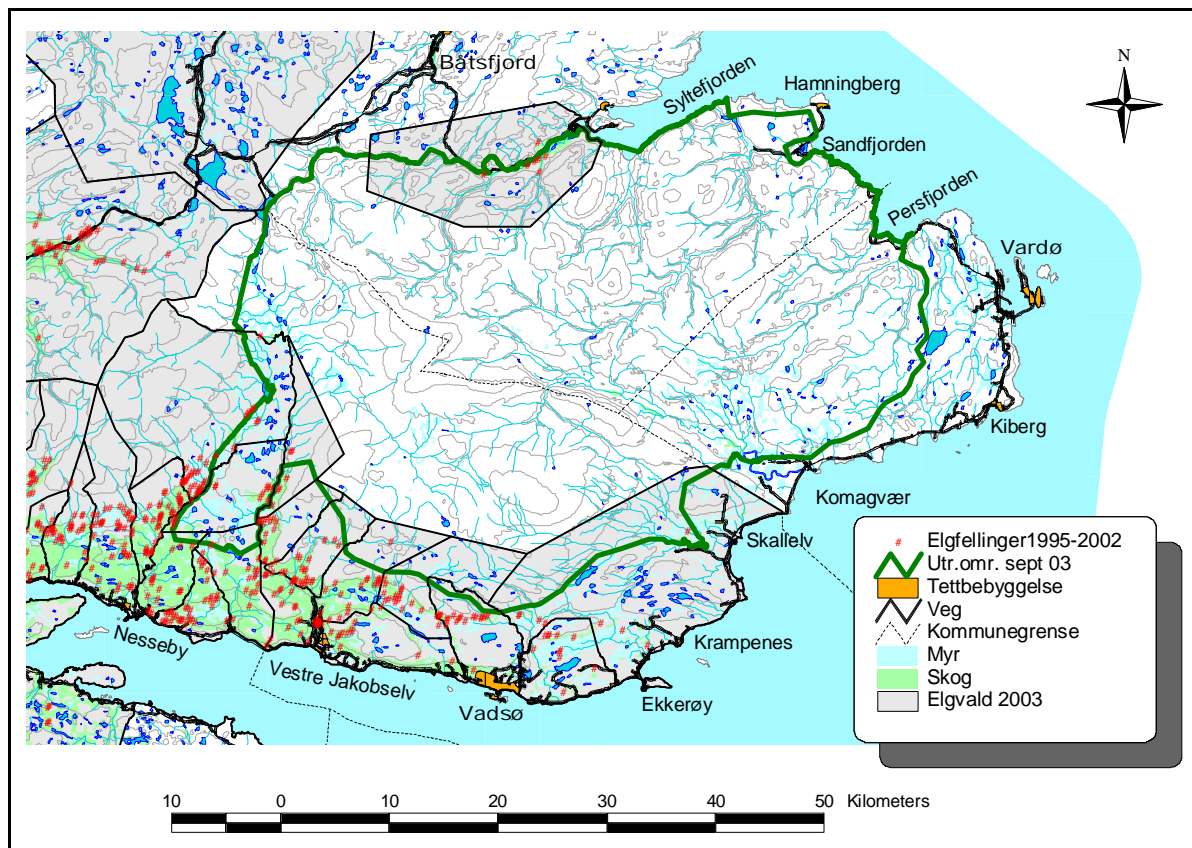
Elgstammen i Finnmark er fortsatt i vekst. I 2003 var det åpnet for elgjakt i alle kommuner med unntak av 5 av de ytterste kystkommunene (Hammerfest, Hasvik, Nordkapp, Måsøy og Vardø). Hver kommune betraktes som ett stort vald, som tildeles en fellingskvote av kommunene (viltnemndene). Statskog disponerer disse kvotene i egenskap av grunneier, og fordeler dem på definerte jaktfelt innen hver kommune, i samråd med viltnemndene og jegerorganisasjonene. Inndelingen i jaktfelt kan variere noe fra år til år. Stort sett alle jegere er bosatt i fylket. Elgjakta i Finnmark kjennetegnes generelt av store jaktfelt, små kvoter, store avstander, ofte dårlig tilgjengelighet, nokså lav elgtetthet og tett bjørkeskog, i tillegg til et tøft klima.

Det jaktes elg i utredningsområdet i sørvest og i nordvest. Elgjaktfeltene for 2003 framkommer av kartet i figur 2. Elgjakta regnes normalt ikke som en utmarksnæring, selv om den omsetter store verdier og småsalg av elgkjøtt trolig skjer på lik linje med småsalg av fisk, bær og ryper.

Figur 2 Elgjaktfelt i 2003 som går inn i utredningsområdet. Kilde Statskog/Statens kartverk. Kartgrunnlag Statens kartverk N250.

Det framgår av figur 2 at utredningsområdet ligger i ytterkanten av elgens utbredelsesområde. Fordelingen av elg henger nøye sammen med fordelingen av bjørkeskog og vierkratt, det vil si lavereliggende områder i elvedalene og mot sørvest. Dette mønsteret understrekes når man ser på fordelingen av elgfellingener fra og med 1995 til og med 2002, se figur 3.

Figur 3 Elgfellingener 1995-2002. Kilde Statskog/Statens kartverk. Kartgrunnlag Statens kartverk N250.

Fordelingen av elgfellingener viser at det felles svært få elg innenfor utredningsområdet (23 elg på 8 år). For de fleste elgfeltene er arealene innenfor utredningsområdet marginale jaktområder av liten betydning. Unntakene fra dette er jaktfeltet Emetoaivi/Kjerringhaugen, fordi det nærmest i sin helhet ligger innenfor utredningsområdet, og jaktfeltet Syltefjorddalen fordi skogen her er innenfor utredningsområdet. Disse to områdene vurderes å være middels viktige for elgjakt, mens utredningsområdet ellers har liten verdi.

Antallet fellingener siste jaktår i de berørte jaktfeltene er gitt i tabell 2. Fordelingen av disse fellingene innenfor/utenfor utredningsområdet vil ikke være klare før i 2004.

Tabell 2: Antallet felte elg i de berørte jaktfeltene i 2003. Kilde Statskog Finnmark.

Jaktfelt	Okser felt	Kyr felt	Ungdyr felt	Kalver felt	Totalt
Syltefjorddalen	4	4		5	13
Torvhaugen			2	2	4
Kjerringhaugen	1	2	1	1	5
Goaivebeaski			1		1
Eimenbæ	1	1		1	3
Flintelva	2		3		5
Østervann	1		1	2	4
Jålma			1		1
Vadsø øst	1			1	2
Totalt	10	7	9	12	38

Annen jakt

Det jaktes noe på annet småvilt i og omkring utredningsområdet. Etter hva Fylkesmannen kjenner til gjelder dette særlig andefugl (sædgås, grågås, stokkand, brunnakke, havelle m.fl.), skarv, hare og rødv. Denne jakta foregår i hovedsak få kilometer fra bilveg/barmarksløyper. Siden denne jakta er svært begrenset i omfang, vurderes utredningsområdet å ha liten verdi for slik jakt.

Innlandsfiske

Innlandsfisket skjer i hovedsak i to perioder – isfisketida i mars-april og sommerfisket i juni-august. Fiske i ferskvann er fortsatt en svært viktig friluftaktivitet i Finnmark, og har tidligere vært en viktig næringsveg lokalt. Dette gjelder særlig i Kautokeino, Karasjok og Sør-Varanger. I dag drives det næringsfiske i organiserte former (flere utøvere sammen) kun i Kautokeino/Karasjok. Ellers er det enkeltpersoner som selger mindre kvanta innlandsfisk.

I 1983 var det totalt ca. 250 personer i Finnmark som regnet seg som næringsfiskere etter innlandsfisk. Disse fisket ca. 60 tonn innlandsfisk av et totalt oppfisket kvantum på ca. 400 tonn. Fylkesmannen kjenner ikke til senere undersøkelser som gir sammenlignbare tall, men det kan med nokså stor sikkerhet antas at innlandsfisket i dag har fått en ytterligere redusert betydning som næring.

Fylkesmannens undersøkelse i 1983 avdekket også at man i Nesseby og Tana hadde en annen oppfatning av ”næringsfiske” enn i de store næringsfiskekommunene Karasjok og Kautokeino. Gjennomsnittlig årsfangst for de som oppga å drive næringsfiske i de to førstnevnte kommunene var 31 og 38 kg, mens det i de sistnevnte var 372 og 1052 kg. Til sammenligning var gjennomsnittlig årsfangst for de som oppga å drive fritidsfiske eller husbehovsfiske på ca. 20 kg. Fylkesmannen tror dette avspeiler at holdningen til innlandsfiske i Tana og Nesseby henger igjen fra gammel tid hvor fisket var en del av livsgrunnlaget, mens dagens aktivitetsnivå tilsier at man i realiteten driver et fritidsfiske/husbehovsfiske. Det er lite som tilsier at fangstene i området skulle være høyere i dag enn i 1983.

De mest brukte innlandsfiskevannene i/ved utredningsområdet er Ordo, Bergebyvatnet, Coskvatnet og Syltevikvatnet. I den grad det kan sies å være et næringsfiske i området, er Bergebyvatnet trolig det viktigste høstingsområdet. (Bergebyvatnet ble tatt ut av det meldte utredningsområdet tidlig i prosessen etter innspill fra Unjárga/Nesseby kommune og

lokalbefolkningen.) Ordo og Syltevikvatnet er forpaktet og fiske krever fiskekort, se under. Syltevikvatnet er et rent innlandsvatn uten anadrom fisk.

Innlandsfisket i området antas å være en rekreasjonshøsting for det store flertallet av fiskere, og en husholdningshøsting for et mindretall. I følge muntlige opplysninger fra skatteetaten er det enkelte som oppgir inntekter fra innlandsfiske i Nesseby kommune. På bakgrunn av undersøkelsen fra 1983 antas det at dette er virksomhet i svært liten skala. Bergebyvannet antas å være viktigst for denne typen virksomhet, og dette vannet ligger som nevnt utenfor utredningsområdet. Utredningsområdet gis derfor liten verdi for innlandsfiske i næringsammenheng. For rekreasjonsfiske har de forholdsvis få fiskevatnene i utredningsområdet stor verdi.

Laksefiske

Lakseførende elver som går ut fra utredningsområdet er Bergebyelva, Vestre Jakobselv, Skallelva, Komagelva, Sandfjordelva og Syltefjordelva.

Sortert etter kortsalg er Komagelva den viktigste lakselva, deretter Vestre Jakobselva og Skallelva. Imidlertid er Bergebyelva ikke lakseførende så høyt opp som grensa for utredningsområdet går. Det drives derfor i praksis laksefiske innenfor utredningsområdet langs Vestre Jakobselva, Skallelva/Ridelva, Komagelva, nedre Sandfjordelva og i Syltefjordelva. Videre er de nedre og mest brukte deler av Vestre Jakobselva, Skallelva/Ridelva og Komagelva også utenfor utredningsområdet, mens for Syltefjordelva er nordre bredd stort sett utenfor.

Laksefisket i området er et fritidsfiske. Fisket har økonomisk betydning først og fremst for de lokale jeger- og fiskerforeningene som forpakter elvene fra Statskog og selger fiskekort (se tabell 3), samt for servicenæringene.

Tabell 3: Inntekter fra kortsalg 2003 i forpakta laksevassdrag hvor lakseførende strekning går inn i utredningsområdet. Kilde Statskog Finnmark.

Vassdrag	Forpakter	Kortsalg kr
Skallelva	Fellesstyret for Skallelva	63 745
Komagelva	Komagvær Jeger- og Fiskerforening	180 440
Sandfjordelva og Syltevikvatnet	Vardø Sportsfisker- og Jegerforening	15 160
Syltefjordelva og Ordo	Båtsfjord Jeger- og Fiskerforening	31 180

Omfanget av fangsten framgår av tabell 4.

Tabell 4: Fangstatistikk 2003 for laksevassdragene hvor lakseførende strekning går inn i utredningsområdet. Innrapportert fra fiskerne.

Vassdrag	Ant. laks/sjørret/sjørøye	Kg laks/sjørret/sjørøye
Skallelva	70 / 11 / 1263	235 / 9 / 710
Komagelva	824 / 65 / 410	1745 / 51 / 304
Sandfjordelva og Syltevikvatnet	23 / 0 / 4	43 / 0 / 4
Syltefjordelva og Ordo	318 / 0 / 0	619 / 0 / 0

Langs lakseelvene går det stier som brukes av fiskerne. Stiene går også gjennom de skog-/vierbevokste områdene. En viss skjøtsel må derfor til fra tid til annen for å holde disse stiene åpne.

Laksefisket har svært stor rekreasjonsmessig betydning lokalt. Fordi de viktigste elvestrekningene er utenfor utredningsområdet, gis utredningsområdet verdien stor for laksefiske som rekreasjon.

Motorferdsel tilknyttet jakt og fiske

Rypejakt

Motorferdsel under utøvelse av rypejakt er ikke tillatt etter motorferdselloven verken sommer eller vinter, og kan heller ikke tillates etter dispensasjon. Det har vært gitt et fåtall dispensasjoner på barmark i Vadsø kommune for frakt av utstyr til teltleir for å drive rypejakt. Slike dispensasjoner er imidlertid ikke i tråd med motorferdselloven og reageres normalt på av Fylkesmannen. Fylkesmannen kjenner ikke til at det har blitt gitt slike dispensasjoner på vinterføre.

Elgjakt

Heller ikke motorferdsel under utøvelse av elgjakt er tillatt etter motorferdselloven. Det er gitt et generelt unntak for utfrakt av felt elg.

I Vadsø og Nesseby kommuner er det ikke uvanlig at elgjaktlag gis dispensasjon langs eksisterende kjørespor for transport av teltutstyr mv. til jaktleir. Innenfor utredningsområdet har dette vært gitt i Nesseby kommune til jaktleir ved Emmetoaivi. Det er for øvrig et meget godt sammenfall mellom eksisterende kjørespor og fordelingen av elgfelling, slik at avstanden til veg/barmarksløype/etablerte kjørespor uten unntak er svært liten.

De to elgjaktfeltene som berøres mest av utredningsområdet er Syltefjorddalen og Emmetoaivi/Kjerringhaugen. I Syltefjorddalen går vegen like nordvest for elva og elveskogen, og elgen står i denne smale stripa med skog nedover dalen. Avstanden til veg blir dermed sjelden mer enn noen få hundre meter, og felt elg hentes normalt uten motorkjøretøy. Ved Emmetoaivi viser fellingene at de fleste elgene står i skogsområdene i utkantene av jaktfeltet. Dette er også i utkantene eller utenfor utredningsområdet. Det er barmarksløyper langs Bergebyelva i vest og Vestre Jakobselva i øst, og det vil derfor normalt være mulig å ta ut felt elg med lite eller ingen kjøring i utredningsområdet.

Motorferdsel i forbindelse med elgjakt er et økende problem, både på barmark med firehjuling eller bil og på snøføre med snøskuter.

Annen jakt

Fylkesmannen kjenner ikke til at det har vært gitt dispensasjoner for motorferdsel i forbindelse med annen jakt enn rype- og elgjakt.

Fiske

Motorferdsel i næringsfiskesammenheng kan tillates på vinterføre etter dispensasjon. Så langt Fylkesmannen vet har det ikke vært vanlig å gi dispensasjoner til næringsfiske innenfor utredningsområdet. Det kan skyldes få/ingen næringsfiskere og at de fleste aktuelle fiskevann vinterstid er tilgjengelige ved å kjøre på åpne snøskuterløyper. Løypene gjør også at dispensasjoner for fritidsfiske er tilnærmet ukjent.

Dagens barmarksløyper i Nesseby kommune til Bergebyvatnet og i Vadsø kommune til Øvre Flintelv brukes også mye i forbindelse med innlandsfiske sommer og høst.

Motorferdsel i utredningsområdet i forbindelse med fiskeoppsyn i regi av de forpaktende foreningene skjer etter hva Fylkesmannen vet kun i Komagdalen. Kjøringa foregår med moped opp til vakthytta under Første porten, og følger etablert veg/kjørespor/sti.

Påregnelig utvikling for jakt og fiske

Det forventes ingen endringer i arealbruken knyttet til rypejakt og elgjakt. Trenden med økende kjøring i elgjakta vil trolig fortsette dersom ikke oppsynet intensiveres og kommunene blir mer tilbakeholdne i sin dispensasjonspraksis.

Det forventes heller ingen særlige endringer i innlandsfisket eller laksefisket i de nærmeste årene.

Konsekvenser for jakt og fiske

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 3.1 innfører et generelt vern av dyrelivet (inklusive fisk). Også utsetting av dyr inklusive fisk forbys. I punkt 3.2 gis det imidlertid unntak for jakt etter viltlovens bestemmelser og for fiske etter lakse- og innlandsfiskelovens bestemmelser (og saltvannsfiskeloven i sjø). I realiteten innebærer derfor vernet ingen endringer i forhold til adgangen til utøvelse av jakt og fiske.

Bestemmelsenes punkt 2.1 innfører et generelt vern av plantelivet. Det er ikke gitt unntak for å holde åpne eller legge om fiskestier langs elvene.

Bestemmelsenes punkt 7.3 om støy innfører et forbud mot bruk av motorisert isbor.

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 6.1 innfører et generelt forbud mot motorferdsel inklusive lavtflyging under 300 m. Punkt 6.3 åpner for at det etter søknad kan gis tillatelse for beltegående "elgtrekk" eller luftfartøy ved uttransport av elgslakt.

Virkninger av vernebestemmelsene

Et vern vil ikke medføre endringer knyttet til selve utøvelsen av jakt eller fiske. Bålbrenning i forbindelse med jakt påvirkes ikke (nærmere omtalt i kapitlet om vedhogst).

Et vern vil i utgangspunktet hindre skjøtsel av stier, omlegging av stier i krattområdene der elva har gravd bort eksisterende sti og lignende. Dette er en utilsiktet konsekvens, og det bør være uproblematisk å gi et unntak for forsiktig rydding langs eksisterende stier og mulighet for å legge nye traseer ved behov etter samråd med vernemyndigheten.

Et vern vil begrense adgangen til motorferdsel ytterligere i forhold til motorferdselloven:

- Transport i forbindelse med rypejakt (jaktleirer o.l.) vil ikke tillates. Det samme gjelder jaktleirer ved elgjakt.

- Uttransport av felt elg må skje med "elgtrekk" eller med luftfartøy, og det må søkes om dette på forhånd. En tillatelse må være en form for rammetillatelse gitt før jakta. Det fins i dag svært få, om noen elgtrekk i området i dag. Det bør være mulig å åpne opp for bruk av lettere terrengkjøretøy som firehjuling og sekshjuling. Kravet om søknad er viktig for å sikre styring med motorferdselen i området, og bør ikke tas bort.
- Kommunens adgang til å gi dispensasjon til bruk av snøskuter i næringsfiske tas bort. Siden det ikke skjer næringsfiske med slik dispensasjon innenfor utredningsområdet i dag, vil ikke bestemmelsen ramme noen.
- Et vern til nasjonalpark med standard vernebestemmelser vil medføre nedleggelse av snøskuterløyper. Dette vil særlig ramme isfiske. Emnet er nærmere omtalt under "Snøskuterkjøring som rekreasjon". Her skal det bare oppsummeres at Fylkesmannen har signalisert vilje til å opprettholde de aller fleste løypene, men blant disse er ikke isfiskeløypa i Komagdalen.

De negative virkninger av et vern er altså i stor grad knyttet til innskrenkninger i motorferdselen og ikke til innskrenkninger i utøvelsen av jakt og fiske. Kjøring til jaktleirer i vest begrenses. Flest personer rammes av en evt. stenging av snøskuterløypa i Komagdalen. Virkningene av standard vernebestemmelser vurderes som begrenset med unntak for innlandsfiske til rekreasjon som vurderes som negativ pga. sannsynlig stenging av isfiskeløypa i Komagdalen.

Konsekvenser for jakt og fiske

Utredningsområdets verdi for ulike typer jakt og fiske, virkninger av standard vernebestemmelser og konsekvenser for den enkelte aktivitet framkommer av tabell 5.

Tabell 5: Konsekvenser av et vern til nasjonalpark etter standard vernebestemmelser for jakt og fiske.

Aktivitet	Verdi	Virkning	Konsekvenser
Rypejakt som næring	Liten	Begrenset	Ingen
Rypejakt som rekreasjon	Middels	Begrenset	Små negative
Elgjakt	Middels	Begrenset	Små negative
Annen jakt	Liten	Begrenset	Ingen
Innlandsfiske som næring	Liten	Begrenset	Ingen
Innlandsfiske som rekreasjon	Stor	Negativ	Middels negative
Laksefiske	Stor	Begrenset	Små negative

Totalt vil et vern med standard vernebestemmelser ha **små negative konsekvenser** for jakt og fiske.

Avbøtende tiltak for jakt og fiske

Det er nødvendig å holde eksisterende fiskestier i hevd ved en forsiktig rydding av bjørkeskog og vierkratt langs lakseelvene. Det kreves i så fall et generelt unntak fra plantefredningen for å tillate dette. Det vil også fra tid til annen bli behov for å legge om stier i krattområdene der elva graver. Dette kan tillates etter søknad, slik at forpaktende foreninger og forvaltningsmyndigheten kan enes om den best mulige trasé.

Ved uttransport av felt elg er det få jaktlag som har beltegående elgtrekk tilgjengelig. En praktisk tilnærming vil være å åpne for at forvaltningsmyndigheten etter søknad også kan

tillate bruk av andre lette kjøretøy, dvs. fire- og sekshjuling. Slike tillatelser må evt. gis som en rammetillatelse før jakta.

De reelle konsekvensene for innlandsfiske som rekreasjon er nært knyttet til muligheten for fortsatt bruk av motorkjøretøy, da særlig på snøføre. Dette er nærmere omtalt under ”Snøskuterkjøring som rekreasjon” senere.

Beitebruk

Oppsummering: De fire berørte beitelagene har til sammen nesten 6000 sau på beite. Persfjord beitelag i øst blir sterkest berørt av et vern. Et nasjonalparkvern etter standard bestemmelser vil begrense saueneøringas adgang til motorferdsel, til bygging av gjerder og anlegg og til beiteforbedrende tiltak som beitepussing, gjødsling mv. Mulige avbøtende tiltak er en viss åpning for motorferdsel samt flytting av vernegrensa eller bruk av landskapsvernområde som verneform i de mest intensivt brukte områdene.

Status for beitebruk

Utredningsområdet berører bruksområdene til fire sauebeitelag: Klubbvik beitelag, Vestre Jakobselv beitelag, Vadsø sankelag og Persfjord beitelag. Se kart i figur 4. Det skal presiseres at kartet viser de viktigste beiteområdene, og at enkeltsau og småflokker vil kunne vandre langt ut fra disse områdene. Det har for eksempel hendt at sau har gått helt fra Persfjorden og over til øvre Komagdalen.

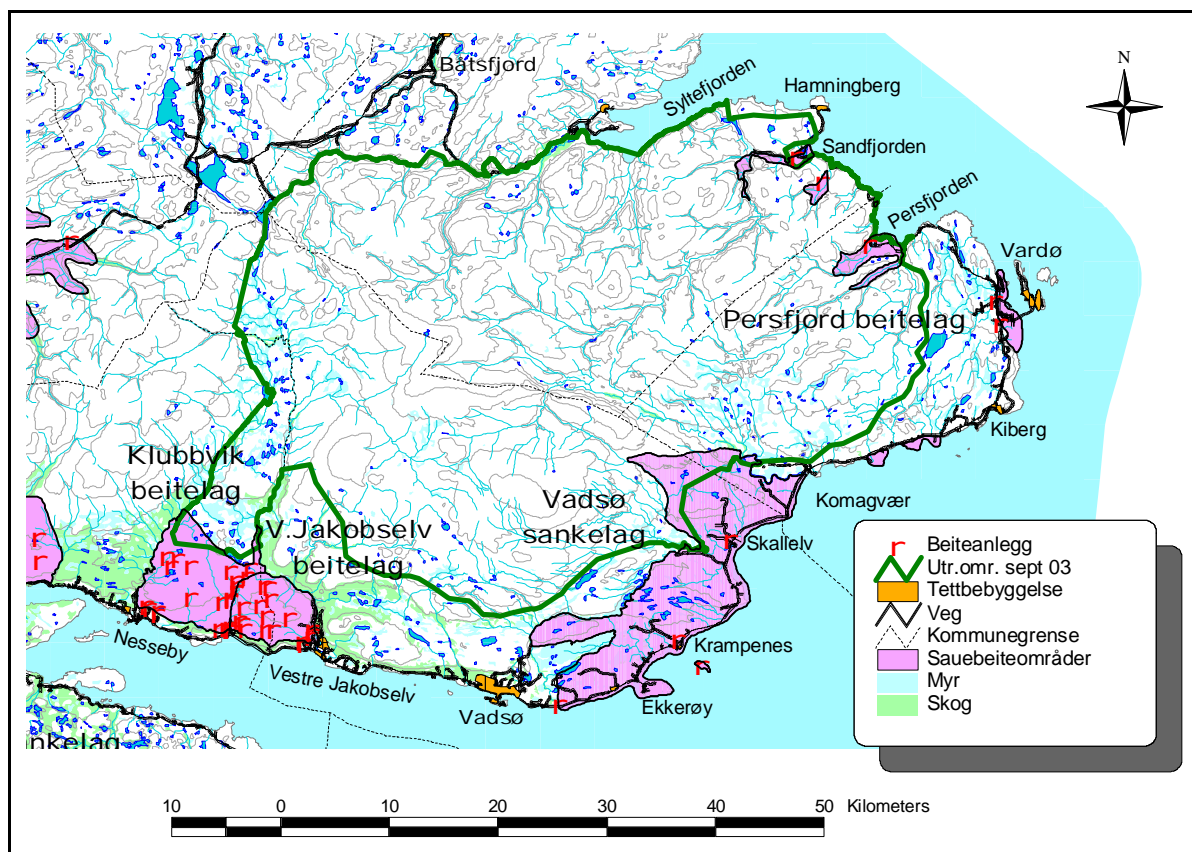
Som det framgår av kartet berøres Klubbvik og særlig Vestre Jakobselv beitelag i liten grad, deres kjerneområder for beite ligger lavere/sør for utredningsgrensa. Det innebærer at det i dag er forholdsvis få sauer som trekker så høyt opp i terrenget at de må hentes inne i utredningsområdet.

Også for Vadsø sankelag ligger kjerneområdene i stor grad utenfor utredningsområdet. Det er overlapp i området rundt Holmfjell, mellom Skallelva i vest og Komagelva i nordøst.

For Persfjord beitelag ligger de viktigste beiteområdene i Persfjorden og Sandfjorden innenfor utredningsområdet. Dette beitelaget er dermed mest berørt.

I tillegg til sau går det unntaksvis et fåtall kalver på utmarksbeite i Komagvær. Hest slippes ikke på utmarksbeite i dag så vidt Fylkesmannen kjenner til.

De røde stjernene på kartet i figur 4 er ulike typer beiteanlegg som beitelagene har ute i marka (gjeterhytter, bru/klopp, ferist, sperregjerde, samle/skillekve, salteplass og sankefelle). Kun Persfjord beitelags anlegg ligger innenfor utredningsområdet. I tillegg har Klubbvik beitelag et midlertidig samlegjerde som ikke er avmerket på kartet, like innenfor utredningsområdet på vestsida av Vestre Jakobselva.

Figur 4 Beitebruksområder og beiteanlegg for sau. Kilde Fylkesmannens landbruksavdeling etter inntegninger fra beitelagene. Kartgrunnlag Statens kartverk N250.

Sauenæringas omfang

De berørte beitelagene har totalt nesten 6000 sau på beite i og i nærheten av utredningsområdet, se tabell 6.

Tabell 6: Oversikt over antall sau per beitelag i 2002. Utøvere med sau godt utenfor utredningsområdet og utøvere med null innmeldte sau er utelatt. Tall fra landbruksregisteret etter innmelding fra utøverne.

Beitelag	Gårdbrukere	Sau på beite	Lam på beite	Totalt på beite
Klubbvik	Jo Dikkanen, Olav Dikkanen, Einar Einarsen, Øystein Kristiansen	493	815	1308
Jakobselv	Roger Henninen, Hilde Ilstad, H. Johnsen, Tormod Karlsen, K. Mietinen, Bjørn Moe	576	911	1487
Vadsø	Magnar Hasthi, Åge Johansen, Anne-Lise Robertsen, Øystein Rushfeldt, Rolf Helge Skipnes, Bjørn Tore Søfting, R. Søfting, Inge Tobiassen	703	1003	1706
Persfjord	Jakob Mikkelsen, Brynjar Mikkelsen, Tore Solstad, S. Solstad, Arnt Støme	480	820	1300
TOTALT		2252	3549	5801

Det framkommer av tabell 6 at det i beiteområdet vest, sør og øst for Cosken (Klubbvik og Jakobselv beitelag) går nesten 2800 sauer på beite årlig. Fra Kiby til Komagelva (Vadsø beitelag) går det ca. 1700 sauer, mens det fordelt på Persfjorden, Finnvika og Sandfjorden (Persfjord beitelag) går opp mot 1300 sauer.

Tap til freda rovdyr

Det har normalt vært lite tap til freda rovdyr i sauenevinga på Varangerhalvøya. Jerv har lenge vært et streifdyr, i de senere år også gaupe. Ulv og bjørn finnes i praksis ikke. De siste par årene har det blitt mer jerveaktivitet på halvøya, og det er sannsynlig at jerven nå yngler på Varangerhalvøya. Høsten 2003 var det for første gang et stort tap av sau til jerv (Persfjord beitelag helt i øst). Reindriftsninga oppgir at betydelige tap til jerv, særlig av kalv, har vært normalt. Tap til ørn er også dokumentert, men skjer nok i lite omfang.

Motorferdsel tilknyttet beitebruk

Saueneningas adgang til motorferdsel kan oppsummeres som en mellomting mellom reindriftas og allmennhetens adgang til motorferdsel. Sauenevinga har ikke adgang til å gjete eller sanke sau fra motorkjøretøy på barmark slik reindrifta kan. Likevel har næringsutøverne en viss adgang til å bruke motorkjøretøy for å komme seg ut i terrenget til naturlige utgangspunkt (typisk endepunkt i eksisterende kjørespor) for vidare gjeting/sanking til fots. Ved for eksempel meldinger om skadde dyr kan sauenevinga med hjemmel i nødretten ha en utvidet adgang til motorferdsel. Slike vurderinger gjøres alltid knyttet til det konkrete tilfellet, og det er vanskelig å gi noen generell redegjørelse for hva som kommer og ikke kommer inn under nødretten.

Som regional motorferdselmyndighet har Fylkesmannen en viss føling med utviklingen i fylket. Det er en generell utvikling at sauenevinga bruker firehjulinger og lignende lette terrengkjøretøy i stadig større grad. Dette gjelder også på Varangerhalvøya.

I unntakstilfeller har sauenevinga leid fly for å lete etter savnede dyr. Man har også kjørt leteaksjoner med snøskuter for å forsøke å finne dyr som ikke ble funnet under ordinær sanking tidligere på høsten.

Påregnelig utvikling for beitebruk

Det forventes en viss økning i antallet sau på beite i de nærmeste årene. Dette baseres på en framskriving av utviklingen de senere årene, samt at det er planer om nyetableringer (nye gårdsbruk, utvidelser) i nærområdet.

Det kan forventes en økende bruk av motorkjøretøy i forbindelse med sauehold, til dels ut over det som dagens regelverk tillater. Dette som en forlengelse av dagens trend.

Fylkesmannen kjenner til planer om beiteforbedrende tiltak innenfor utredningsområdet på avgrensede arealer i Komagdalen og i Persfjorden. Her ønsker neringa å gå inn med beitepussing, gjødsling eller lignende tiltak for å få en artsammensetning og et næringsinnhold som øker beiteverdien. Dette er foreløpig ganske løse planer hvor praktiske/økonomiske forhold fortsatt står uavklart.

Konsekvenser for beitebruk

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 1.1 innfører et forbud mot tekniske inngrep. Dette vil sperre for oppsett av gjerder og anlegg, vegbygging, fjerning av stein, nydyrking, bakkeplanering og andre typer fysiske inngrep i marka. Bestemmelsenes punkt 2.1 innfører et generelt vern av vegetasjonen mot all skade og ødeleggelse. Planting og såing forbyes. Punkt 2.2 gjør imidlertid unntak for bruk av området til beite. Punkt 2.4 åpner for at Direktoratet for naturforvaltning ved særskilt forskrift kan regulere beiting som er til skade for naturen. Punkt 7.1 forbyr all bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet.

Videre forbyr standard vernebestemmelser punkt 6.1 motorferdsel og lavtflyging under 300 meter. Det er ikke gitt noe generelt unntak i forbindelse med beitebruk (ser her bort i fra reindriften). Etter søknad kan det gis tillatelse til bruk av motorkjøretøy på vinterføre i forbindelse med husdyrhold.

Virkninger av vernebestemmelsene

Et vern vil tillate ekstensiv beitebruk som før. Det vil imidlertid ikke bli adgang til å sette opp gjerder eller andre anlegg som for eksempel gjeterhytter. Det vil også bli forbudt med beiteforbedrende tiltak som pløying/oppdyrking, grøfting, beitepussing, gjødsling, såing eller sprøyting.

Adgangen for Direktoratet til å gi særskilt forskrift for å regulere beitet vil etter Fylkesmannens oppfatning ha lite reell betydning, og er ment som en sikkerhetsventil ved ny eller endret beitebruk. For slipp av sau og vanlig norsk storfe på beite vil bestemmelsen neppe ha betydning. Det er presisert i kommentarene til denne bestemmelsen at evt. konflikter om beitebruk alltid skal forsøkes løst i minnelighet.

Det vil ikke bli noen endringer i rovviltforvaltningen i området selv om det skulle bli vernet som nasjonalpark. Et vern innebærer ikke at nasjonalparken blir et fredlyst område for rovdyr. Det skal altså ikke bli vanskeligere å få fellingstillatelse ved akutte skader på grunn av vernet enn det ville være uten et vern.

Bestemmelsene om motorferdsel stenger for all barmarkskjøring i sauenæring, mens det kan gis tillatelse etter søknad for kjøring på vinterføre. Det er altså en åpning for leting/henting av dyr med snøskuter etter at snøen har kommet.

Standard vernebestemmelser vil helt klart ha negative konsekvenser for sauenæringa i området. Forbudet mot **nye** gjerder og anlegg og mot beiteforbedrende tiltak vil særlig ramme et samlegjerde ved Vestre Jakobselva og to mindre beiteområder i Komagdalen og Persfjorden som er omtalt tidligere. Dette vurderes som negative virkninger. Det presiseres at **eksisterende** gjerder og anlegg kan stå og vedlikeholdes som før.

Forbudet mot motorferdsel på barmark vurderes som det største negative inngrepet i dagens drift fordi det vil kreve mye ekstra arbeidstid for utøverne. Standard vernebestemmelser vurderes i sum som negative for sauenæringa.

Konsekvenser for beitebruk

Områdets verdi for beitebruk er totalt sett stor. Virkningene av standard vernebestemmelser vurderes som negative. Konsekvensene blir etter dette **middels store negative**.

Avbøtende tiltak for beitebruk

Bestemmelser

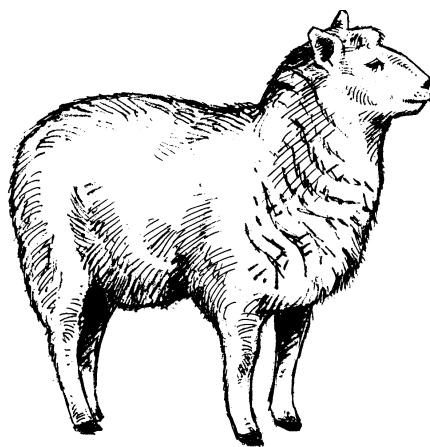
Sauenæringa vil også i framtida ha behov for en viss motorferdsel på Varangerhalvøya. Utøverne vil mene seg urimelig forskjellsbehandlet dersom reindriften gis mulighet for motorferdsel på barmark i samme grad som tidligere, mens sauene stenges ute. En mulighet er å gi sauene mulighet til å søke om motorferdsel på barmark langs bestemte traseer til naturlige utgangspunkt i terrenget for gjeting og samling av sau. Gjennom rammetillatelse og/eller forvaltningsplan kan det settes vilkår om traseer og andre forhold.

Det kan være ryddig å gi et generelt unntak for motorferdsel for henting av skadde/syke dyr forutsatt at vernemyndigheten varsles på forhånd (f.eks. over telefon, faks eller epost). Det må være en betingelse at slik henting skjer med lette kjøretøy.

Det bør presiseres i verneforskriften at eksisterende gjerder og anlegg kan vedlikeholdes, dette framgår ikke særlig klart av standard verneforskrift.

Avgrensning og verneform

Beitebruken som berører utredningsområdet er i stor grad konsentrert til vest og øst for Cosken, Holmfjell mellom Skallelv og Komagelv, Persfjorden og Sandfjorden. Ved å flytte vernegrensa innover eller velge landskapsvernområde som verneform i disse mest brukte områdene, kan konsekvensene for sauene reduseres. Det vil da kunne åpnes for oppsett av nye gjerder/anlegg og beiteforbedrende tiltak. Også tilgangen til motorisert ferdsel kan da bli noe lettere.

Bærplukking og soppstaking

Oppsummering: De viktigste høstingsområdene innenfor utredningsområdet ligger i sør og sørvest. Svært mange plukker multebær, men i dag mest til eget bruk og noe småsalg. Soppstaking foregår i mindre omfang, men gjøres av stadig flere. Bærtida medfører generelt mye motorferdsel, og det går en mye brukt barmarksløype og tre-fire dispensasjonstraseer inn i utredningsområdet. Et nasjonalparkvern etter standard bestemmelser vil medføre at mange brukere får redusert motorisert tilgang til sine tradisjonelle høstingsområder med fra 1,2 til 9 km. Som avbøtende tiltak foreslås det å justeringer i vernegrensa.

Status for bærplukking og soppstaking

Bærplukking

Multebara har vært en viktig del av kostholdet og en inntekstkilde for mange i Varangerområdet, og særlig i Nesseby kommune. Utmarkas reduserte betydning for livsgrunnlaget gjelder imidlertid også på dette feltet, og salg av multebær foregår i dag i liten skala i forhold til tidligere (Nilsen 2003). De fleste plukker i dag til eget bruk, for å gi bort til familie og venner, evt. for salg i liten skala (normalt under kr 30 000 i året). Det er ingen i dette området som plukker så mye multebær at de er registrert som næringsutøvere på dette feltet.

De viktigste multebærområdene innenfor utredningsgrensa ligger i området Cosken-Jakobselvkroken i vest, på de høytliggende myrene i Vadsø kommune fra Stormyra nordvest for Frøkendalen og mot Urdelva øst for Jakobselvkroken, og i Komagdalen og Skalleldalen.

Det ligger ei hytte ved Øvre Flintelv i Vadsø kommune (langt inn i utredningsområdet) som er tillatt bygd for å være næringshytte for multebærplukking. Familien som eier hytta omsetter imidlertid ikke for nok til at noen av dem er registrert med multebærplukking som næringsvirksomhet av skatteetaten.

Andre typer bær plukkes ikke for salg i Varangerområdet så vidt Fylkesmannen vet. For husholdningshøsting/rekreasjonshøsting er blåbær og krekling de viktigste andre bærsortene. Høstingsområdene for disse bærsortene ligger i hovedsak utenfor utredningsområdet.

Området vurderes å ha meget stor verdi i sørvest for bærplukking til eget bruk, middels verdi for bærplukking som næring i dette delområdet, og ellers å ha liten verdi for bærplukking.

Soppstaking i området

Tradisjonelt har soppstaking ikke vært noen særlig utbredt aktivitet verken i samiske, kvenske eller norske bygder på Varangerhalvøya. Dette har endret seg den siste tiden, dels har ressurspersoner dratt med seg andre, det er holdt kurs, og sist men ikke minst har russerne som har bosatt seg i området tatt med seg sin kultur der alle plukker sopp. Soppstaking er likevel fremdeles en liten høstingsvirksomhet i forhold til multebærplukkinga.

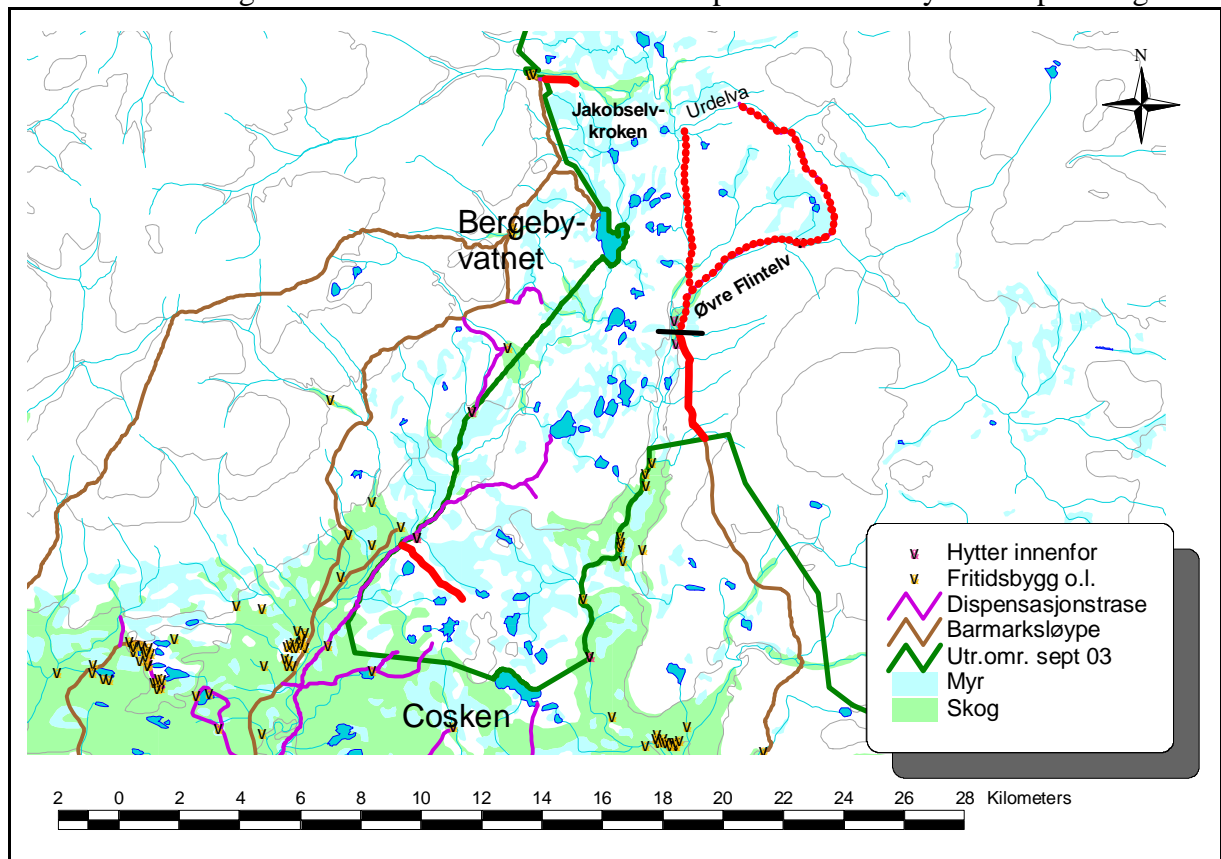
Det er en person i Nesseby som driver med sopp som næringsvirksomhet. Han plukker sopp, tørker den og selger som en binæring. Omsetningen ligger på 10-12 000 kr i året, sopp høster han hovedsakelig i Bergebydalen og i Tana. Sopp er godt betalt, med priser fra 800 til 1000

kr/kg tørket sopp (tørket sopp har ca. 10 % av ferskvekta). Hans høstingsområde i Bergebydalen ligger på vestsida av elva og relativt lavt, dvs. i hovedsak utenfor utredningsområdet. Det fins imidlertid mye sopp også innenfor utredningsområdet i Bergebydalen. Dette området vurderes derfor å ha middels verdi for soppstaking som næring.

Det plukkes sopp i alle kommunene, mest nord for Nesseby og mot Vadsø. De viktigste matsoppene i mengde er rødskrubbe og rimsopp. Ellers plukkes det noe steinsopp, piggsopp, kantarell, røysopp, ulike kremler og noe risiker. Ut over den ene utøveren i Nesseby er ikke Fylkesmannen kjent med at det høstes sopp for salg, og det er rimelig å anta at de fleste høster såpass lite at soppstakingen må karakteriseres som en rekreasjonshøsting. Ut ifra rene tilgjengelighetsvurderinger samt at sopp gjerne er tilknyttet skog, antas det at det i dag sannes svært lite sopp innenfor utredningsområdet. Unntaket er der utredningsområdet går ned i Bergebydalen/Jakobselvdalen, muligens også i Syltefjorddalen. På grunn av potensialet for økt plukking settes utredningsområdets verdi for soppstaking som rekreasjon til middels.

Motorferdsel tilknyttet bærplukking og soppstaking

I Finnmark er det generelt en omfattende motorferdsel på barmark tilknyttet bærplukkinga.

Figur 5 Kjørespor i det viktigste multebærområdet. Åpne barmarksløyper er tegnet brune, dispensasjonstraseer lilla. De viktigste traseene innenfor utredningsområdet er kraftig uthevet i rødt, og det er tegnet inn en svart tverrstrek for å vise slutten på barmarksløypa fra Vestre Jakobselv til Øvre Flintelva. Kilde dispensasjonskart fra kommunene og egne registreringer. Kartdata Statens kartverk N250.

I Nesseby kommune går de åpne barmarksløyper vest for og utenfor utredningsområdet helt opp til Jakobselvkroken. Disse er mye brukt i bærtida. I dette sentrale samiske bruksområdet har de fleste en familietilknytning til bestemte områder som de bruker hvert år. Områdene har ofte vært familiens utmarksslåtter for et par generasjoner siden. (Det må bemerkes at det

samme gjelder for den norske/kvenske befolkningen i Vestre Jakobselv og områdene langs Vestre Jakobselva.) Nesseby kommune gir en god del dispensasjoner for barmarkskjøring fra åpen løype og fram til disse områdene. To slike traseer berøres av utredningsområdet, en på 1,2 km til Jakobselvkroken og en på 2,8 km fra Bergebyelva og sørøstover mot Cosken. Se figur 5.

I Vadsø kommune går det ei åpen barmarksløype opp til samløpet av Øvre Flintelv og Vestre Jakobselv. Denne brukes mye ved bærplukking, og mange kjører til enden ved Øvre Flintelv og går ut mot bærmyrene derfra. De øverste ca. 4 km av løypa ligger innenfor utredningsområdet. Se figur 5.

I sammenheng med den tidligere nevnte næringshytta for bærplukking har Vadsø kommune gitt dispensasjoner for kjøring fra enden av barmarksløypa til Øvre Flintelv til hytta (ca. 5 km) og gjerne også videre oppover til Urdelva, se figur 5.

Sanking av sopp foregår i følge de som driver med dette i såpass lite omfang og i nærheten av veg og barmarksløyper, slik at den i dag ikke genererer motorferdsel.

Påregnelig utvikling for bærplukking og soppstaking

Det kan forventes at muldebæras økonomiske betydning blir ytterligere redusert i årene som kommer. Dette er en framskriving av utviklinga man kan se i næringa. Årsaken er nok sammensatt, men sentralt står økonomien som har blitt stadig dårligere. Kiloprisen på muldebær i fast kroneverdi har blitt stadig mindre over de siste tiårene, mye fordi muldebær importeres billig fra andre land. Plukkinga er også hardt arbeid, og folk flest har nå fast jobb og mindre tid til å drive høsting i utmarka. Den negative utviklingen gjør også at rekrutteringen blir dårlig, og med en ”forgubbing” (eller heller ”forkjærring”) i næringa vil nok mengdene som plukkes for salg fortsette å gå ned.

Muldebærplukking som rekreasjon, til bruk i egen husholdning og til gaver og mindre lokal omsetning vil nok fortsette omtrent som nå, men også her kan det forventes en nedadgående trend i aktiviteten. Presset for å få tilgang til bruk av motorkjøretøy forventes derimot ikke å avta.

Det kan forventes at soppstaking vil øke i omfang i framtiden, både rekreasjonshøsting og høsting for salg. Dette er en framskriving av dagens trend. Den dårlige økonomien i muldebærplukkinga kan også medvirke til at flere vurderer sopp som en mulig inntektskilde fra utmarka.

Konsekvenser for bærplukking og soppstaking

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 2.1 innfører et generelt vern av plantelivet mot all skade og ødeleggelse. Punkt 2.2 gir et generelt unntak for plukking av bær og matsopp. (Det er også gitt et unntak for plukking av vanlige planter til privat bruk, eks. plukking av blomster.)

Vernebestemmelsenes punkt 5.3 begrenser sykling til veier eller traseer som er godkjent for bruk i forvaltningsplanen. Før en slik plan er vedtatt eller for andre traseer må det evt. gis

dispensasjon for bruk av sykkel i forbindelse med bærplukking etter den generelle dispensasjonshjemmelen i kapittel V.

Vernebestemmelsenes punkt 6.1 gir et generelt forbud mot motorferdsel inklusive lavtflyging under 300 m. Standard vernebestemmelser inneholder ikke unntaksbestemmelser eller dispensasjonsmulighet for barmarkskjøring i forbindelse med bærplukking eller soppstaking.

Virkninger av vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene hindrer ikke selve høstingen av bær og sopp, og heller ikke teltslagning i forbindelse med slik høsting. Bestemmelsene vil innebære at motorisert ferdsel blir forbudt eller i hvert fall vanskeligere å få tillatelse til.

For soppstaking er motorisert ferdsel lite aktuelt. Det gis ikke dispensasjoner til dette i dag. Virkningene for soppstaking vurderes derfor som begrenset.

For multebærplukking vil forbudet mot motorferdsel være til hinder for en del av lokalbefolkningen som har sine tradisjonelle høstingsområder i utredningsområdet. De vil ikke lenger kunne kjøre de siste kilometrene som før. For de (riktignok forholdsvis få) personene dette gjelder, vil virkningene oppleves som betydelig negative.

Konsekvenser for bærplukking og soppstaking

Områdets verdi for soppstaking er vurdert som middels både for rekreasjonsmessig og næringsmessig høsting. Virkningene av et vern med standard vernebestemmelser vurderes som begrenset. Konsekvensene for **soppstaking** blir etter dette **små negative**.

Områdets verdi for bærplukking er vurdert som middels for næringsmessig høsting og stor for rekreasjonsmessig høsting. Virkningene av vernebestemmelsene er knyttet til begrensninger i motorferdsel, og vurderes som betydelig negative. Konsekvensene for bærplukking blir etter dette **middels store negative for næringsmessig høsting** og **store negative for rekreasjonsmessig høsting**. De negative konsekvensene er imidlertid i hovedsak knyttet til områdene i sørvest.

Avbøtende tiltak for bærplukking og soppstaking

En åpning for en viss kjøring i forbindelse med multebærplukking vil redusere konsekvensene for bærplukking kraftig. Det er vanskelig å åpne for slik kjøring på annet vis enn ved å trekke vernegrensen tilbake, siden et unntak for slik kjøring vanskelig kan forenes med verneformene nasjonalpark eller naturreservat.

Den største trafikken er knyttet til barmarksløypa nordover fra Vestre Jakobselv fram til Øvre Flintelv. Det vil derfor gi mest til flest brukere å flytte vernegrensa her.

For kjøring til "multebærhytta" lenger oppe er det mulig i en nasjonalpark å gi bestemmelser som åpner for en viss transport etter dispensasjon. Dette er vanskeligere dersom området vernes som naturreservat. (Fylkesmannen har bl.a. på folkemøter uttalt at naturreservat er en aktuell verneform i området fra Cosken mot Ordo.)

For kjøring inn i området i Unjárga/Nesseby kommune er det vanskelig å kombinere fortsatt kjøring med et vern. Dersom kjøring på disse siste km skal kunne fortsette, må vernegrensa flyttes.

Det er ikke aktuelt med avbøtende tiltak for å tilgodese soppstaking.

Snøskuterkjøring som rekreasjon

Oppsummering: Utredningsområdet omfatter fra 10 til 30% av løypenettet i de berørte kommunene. Løypene er mye brukt, og vurderes å ha svært stor verdi for befolkningen. (Reiselivet satser også mye på økt bruk av løypene til snøskutersafari.) Et vern til nasjonalpark vil stenge løypene og dermed få størst mulig negativ konsekvens. Ved å velge andre verneformer i vest og nordøst, noe som er naturlig først og fremst av andre grunner, kan det aller meste av løypenettet opprettholdes. Mindre justeringer vil også kunne fjerne konflikten med et par mindre gjenstående traseer. Det er vanskeligst å finne en god løsning for en isfiskeløype opp fra Komagvær og rett inn i området.

Status for snøskuterkjøring som rekreasjon

Snøskuterløypenettet i og omkring utredningsområdet er vist på kartet i figur 6. Antall kilometer løype i kommunene totalt og innenfor utredningsområdet framkommer av tabell 7.

Tabell 7: Antall km snøskuterløyper i de berørte kommunene totalt og innenfor utredningsområdet.

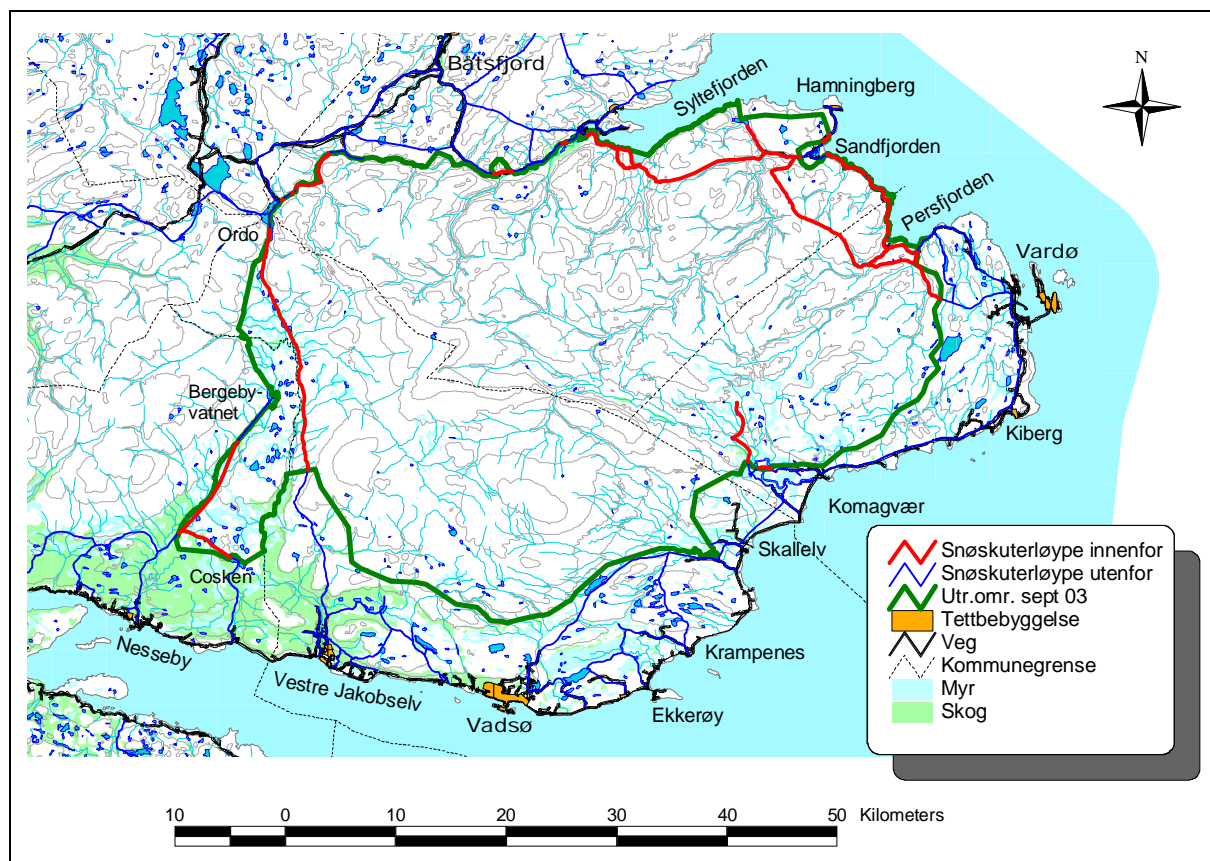
Kommune	Ant. km løype totalt	I utredningsområdet	% berørt
Unjárga/Nesseby	143	15	10,5
Vadsø	159	23	14,5
Vardø	104	32	30,8
Båtsfjord	192	55	28,6
Totalt	598	125	20,9

Berørte løyper i Unjárga/Nesseby kommune

Løypetraseen fra Cosken til Bergebyelva er øvre del av løype 1 "Klubbvikløypa" i Unjárga/Nesseby kommune. Traseen langs Bergebyelva og opp til Bergebyvannet er øvre del av løype 2 "Nessebyløypa". Løypene åpner tidligst 15. desember. Løypene brukes lokalt for rekreasjon, særlig i tilknytning til fiske i Coskajávri/Coskvannet og Bergebyvannet. De aller fleste hyttene ligger lenger ned mot Nesseby, og de øvre delene av løypene er derfor mindre viktig i forhold til hyttekjøring. Det er ikke tilknytning fra løypene i Nesseby og ut av kommunen. Det er noe ulovlig kjøring mellom løypa ved Bergebyvannet og løypa til Ordo i øst.

Berørte løyper i Vadsø kommune

Løypa fra Vestre Jakobselv til Ordo er løype 2 i Vadsø kommune. Løypa hadde tidligere en tidsbegrenset åpningstid av hensyn til reindriften, men denne er nå fjernet. Lokalt brukes løypa til rekreasjonskjøring, til isfiske i de små vannene oppover langs Vestre Jakobselva og i Ordo, og av en lokal reiselivsoperatør til snøskutersafari. Det er svært få (1 eller 2) fra Vestre Jakobselv som har hytte ved Ordo, slik at løypa er mindre viktig i forhold til hyttekjøring. Denne løypa har forbindelse helt til Finland, og inngår i reiselivssatsingen Arctic Trail.

Figur 6 Snøskuterløyper i og omkring utredningsområdet. Kilde egne registreringer, kartgrunnlag Statens kartverk N250.

Berørte løyper i Vardø kommune

Løypa i Komagdalen er løype 1 i Vardø kommune. Løypa går til Girunjavri via flere andre fiskevann. Løypa brukes i all hovedsak av hyttefolket og de to bofaste familiene i dalen til rekreasjonskjøring/isfiske. De nedre delene av løypa brukes som atkomst til mange av hyttene i dalen, utenfor utredningsområdet. To av hyttene ligger imidlertid innenfor utredningsområdet. Løypa henger sammen med det øvrige løypenettet slik at det er mulig å kjøre over nordsida av Varangerhalvøya og til Finland. Den berørte delen av løypa er imidlertid en blindveg i traseen mellom Vardø og Vadsø, og inngår ikke i Arctic Trail.

Løypene fra Persfjorden er nummer 8, 10 og 11 i Vardø kommune. Løypene henger nøye sammen med Båtsfjord kommunes løyper 8, 9, 10 og 11 fra kommunegrensa mot Vardø og til Hamningberg og Syltevikvatnet. Det er vardøfolk som eier de fleste hyttene i dette området, og løypene er mest brukt av vardøværingene. Løypene er viktigst for hyttekjøring, deretter noe rekreasjonskjøring samt kjøring til Syltevikvatnet for isfiske. Løypene henger sammen helt til Finland og inngår i Arctic Trail. Løypa har noen svært bratte partier, særlig fra Jonjok og i nedkjøringene til Austerelvdalen.

Berørte løyper i Båtsfjord kommune

Løypene i Syltevikdalen og til Austerelv er nummer 11 og 15 i Båtsfjord kommune. Løype 15 følger vegen, som ikke brøytes om vinteren. Hyttene i Syltevikdalen og i Austerelv eies av folk fra Båtsfjord (i Austerelv også noen fra Vardø), og disse løypene er viktigst for tilgangen til hyttene for båtsfjordingene, og for rekreasjonskjøring til bl.a. Hamningberg og Vardø.

Fylkesmannen er ikke kjent med at disse løypene har noen betydning i forhold til isfiske. Løypene henger sammen helt til Finland og inngår i Arctic Trail.

Løypa fra Ordo til Adamsdalen hyttefelt er nummer 3 i Båtsfjord kommune og forbinder hyttefeltene ved Ordo og Adamsdalen. Det er også mulig å kjøre mellom disse hyttefeltene via en noe lengre trasé langs riksvegen, uten å komme innenfor utredningsområdet. Også denne løypa henger sammen med andre helt til Finland.

Snøskuterløypene er viktige for befolkningen

Både på folkemøter og i skriftlige høringsuttalelser til meldingen om oppstart har Fylkesmannen fått sterke signaler om snøskuterløypenes viktighet for rekreasjon. Dette gjelder særlig tilknyttet hyttebruk for et stort antall hytter, og særlig fra Persfjorden til Hamningberg. Løypene er viktigst lokalt i sin kommune. Verdien for fritidsmessig naturbruk av snøskuterkjøring i åpne løyper settes til svært stor.

Påregnelig utvikling for snøskuterkjøring som rekreasjon

Det forventes ingen særlige endringer i befolkningens bruk av snøskuter i rekreasjonssammenheng, så lenge motorferdselloven er som i dag. Det er i dag en god dekning av snøskuterløyper i området for å gi befolkningen adkomst til hyttefelt, isfiskeområder og mulighet for rekreasjonskjøring. Føringer fra sentral miljøvernmyndighet og fra fylkesplanen for Finnmark er at antall km løyper i finnmarkskommunene ikke skal økes.

I området er det et ønske om opprettelse av en ny løype nord for Vadsø for å knytte sammen løypenettet langs sørsida av Varangerhalvøya. Ellers har det ikke vært forslag om traseer i nye områder de senere år.

Konsekvenser for snøskuterkjøring som rekreasjon

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 6.1 innfører et forbud mot motorferdsel på land og vann, og i lufta under 300 m. Punkt 6.3 åpner for at dispensasjoner på snøføre for transport av utstyr og materialer til hytter og lignende. Det er ikke gitt noen åpning for opprettholdelse av eksisterende snøskuterløyper. Slike løyper i andre nasjonalparker i Finnmark har blitt stengt.

Virkninger av vernebestemmelsene

Et vern til nasjonalpark vil medføre stenging av eksisterende snøskuterløyper. Dette medfører en betydelig redusert bruk, og dermed vurderes virkningen som betydelig negativ.

Konsekvenser for snøskuterkjøring som rekreasjon

Området er gitt verdien svært stor for snøskuterkjøring som rekreasjon. Med betydelig negative virkninger av et vern som nasjonalpark blir konsekvensene **svært store negative**. Snøskuterkjøring blir dermed sterkest berørt av et vern til nasjonalpark av de aktiviteter som omtales i denne utredningen.

Avbøtende tiltak for snøskuterkjøring som rekreasjon

Naturreservat i sørvest

Fylkesmannen har bl.a. på folkemøter signalisert at det er særlig aktuelt å vurdere naturreservat som verneform i området fra Cosken mot Ordo. Hovedformålet med et slikt naturreservat vil være å bevare det rike fuglelivet tilknyttet våtmarkene i området. Dette delområdet har også flere snøskuterløyper og er viktig for isfiske som rekreasjon tilknyttet snøskuterkjøring.

Standard vernebestemmelser for naturreservat har små forskjeller i forhold til nasjonalpark. Dersom vi ser på eksisterende verneområder i Finnmark, ser vi imidlertid at en rekke naturreservater har åpne snøskuterløyper, i nærheten av utredningsområdet eksempelvis Varangerbotn naturreservat i Unjárga/Nesseby kommune og Barvikmyran og Blodskytodden naturreservat i Vardø kommune. I praksis er det derfor slik at så lenge verneformålet er spisset til verdier som ikke skades av snøskuterkjøring, er det mulig å opprettholde snøskuterløyper i den i utgangspunktet strengeste verneformen naturreservat. Verneformålet i det aktuelle delområdet er knyttet til trekkfugler som ikke er i området om vinteren. Det vil derfor være mulig ut i fra hensynet til fuglelivet å tillate snøskuterløyper i et slikt naturreservat fram til 5. mai når snøskutersesongen normalt er slutt og trekkfuglene er i ferd med å komme tilbake.

Landskapsvernområde i nordøst – bestemmelser for landskapsvernområde

Fylkesmannen har signalisert at det er særlig aktuelt å vurdere landskapsvernområde som verneform i området fra Persfjorden og langs veg vestover mot Hamningberg og høyspentlinjer vestover mot Syltefjorddalen. Dette fordi det ikke er mulig/ønskelig å inkludere veg eller høyspentlinje i en nasjonalpark. Det går en rekke snøskuterløyper i dette området, for en stor del i umiddelbar nærhet av veg og/eller høyspentlinjer. En utelatelse av veg og høyspentlinjer fra nasjonalparken utelater dermed også nesten alt av skuterløyper.

Det er fullt mulig å opprettholde snøskuterløyper i et landskapsvernområde. Et slikt valg vil åpne for en forvaltning som før i nordøst (det har bl.a. vært vanlig å forlenge åpningstidene for deler av løypenettet fram til vegen til Hamningberg brøytes opp).

Resterende løyper

Det gjenstår to mindre løypetraseer som ikke fanges opp av tilpasningene over: en løype innover i utredningsområdet i Komagværdalen, og en løype (deler av denne) mellom Ordo og Adamsdalen.

Det er mulig at løypa mellom Ordo og Adamsdalen kan legges om noen meter slik at den følger nordsida av elva (utenfor utredningsområdet). Terrenget er stedvis vanskelig (trangt og kupert), slik at det ikke er sikkert dette er gjennomførbart. Et annet alternativ er å velge en annen verneform enn nasjonalpark også i dette området, for eksempel ved å forlenge et naturreservat til dette området. Et siste alternativ er å flytte vernegrensa noen meter fra elva og opp på kanten av elvedalen.

I Komagdalen er to traseer berørt: hovedløypa der den går over Finneset ved Lutsivannet, og isfiskeløypa til Girunjávri. Førstnevnte går så vidt inn i utredningsområdet, og en mindre tilpasning av vernegrensen vil kunne opprettholde løypa. Isfiskeløypa går rett innover i utredningsområdet i et område uten andre inngrep. Eneste mulighet for å unngå en stenging av denne er å bruke en annen verneform i deler av Komagdalen som også inkluderer hele eller deler av løypa, eller å flytte vernet et godt stykke innover.

Oppsummering av avbøtende tiltak for snøskuterløyper

Ved å velge verneformer som naturreservat i vest og landskapsvernområde i nordøst kan det aller meste av dagens snøskuterløyper fortsatt bestå. Mindre justeringer ved Ordo og i Komagdalen kan fjerne konflikten med et par gjenstående traseer. Den vanskeligste løypa å finne gode løsninger for er isfiskeløypa opp fra Komagvær. Dersom denne skal bevares må vernet enten trekkes et godt stykke oppover, eller det må velges en annen verneform også her.

Turgåing

Oppsummering: Turgåing skjer i lite omfang og i hovedsak uorganisert. Det forventes en økt aktivitet og tilrettelegging for turgåing i framtida. Det kjøres ikke opp skiløyper innenfor utredningsområdet. Et nasjonalparkvern etter standard bestemmelser vil legge restriksjoner på bruk av hest og sykkel, og bl.a. organisert kommersiell ferdsel. Bygging av nye overnattingshytter vil være forbudt. Et vern vurderes likevel totalt sett som positivt for turgåing som aktivitet. Et mulig avbøtende tiltak vil være å tillate noen åpne overnattingshytter etter søknad.

Status for turgåing

Turgåing på barmark

Det går ingen merka turstier over Varangerhalvøya. Varangerhalvøya turlag (tilknyttet Den norske turistforening DNT) har vedtektsfestet at de ikke vil merke stier med røde T-er slik DNT har gjort det i Sør-Norge. Turlaget har gått opp to traseer for turstier på halvøya: fra (Hamningberg)-Sandfjorden opp Sandfjorddalen og ned Komagdalen, og fra Vadsø til Båtsfjord. Se figur 7. Tanken er at stiene skal tegnes på kart og tilgjengeliggjøres via tabeller med gps-koordinater nedlastbare på internett, evt. kombinert med noe forsiktig varding/skilting. Begge de inntegnede stiene er rundt 6 mil lange fra bilveg til bilveg, og tar dermed 2-3 dager å gå.

Det er lite organisert turgåing i området i dag. Uorganisert turgåing skjer i hovedsak utenfor utredningsområdet rundt byene/bygdene og hyttefeltene. De fleste som går innenfor utredningsområdet, bruker nok de ytre områdene på korte turer, og mest i bærtida. Sesongen for turgåing på barmark er relativt kort, da de indre områdene er kjennetegnet av et svært omskiftelig vær i et terreng med små muligheter for å søke ly. Området har et potensiale for mer organisert turgåing, og det er konkrete planer for dette tilknyttet stiene fra Vadsø til Båtsfjord og opp Komagdalen. Dette potensialet tilsier etter verdsettingsmetodikken at området gis stor verdi for turgåing.

Turgåing på ski

Fylkesmannen er ikke kjent med at det normalt kjøres opp skiløyper innenfor utredningsområdet i noen av de berørte kommunene. Det kjøres opp skiløyper fra Vadsø til høyde Trefemogfjerr på grensa til utredningsområdet, og derfra er det enkelte som går turer lengre innover. Slike uorganiserte turer utenom løyper skjer nok spredt langs yttergrensene til utredningsområdet. Men organisert skigåing i utredningsområdet er ikke Fylkesmannen kjent med. En av Norges lengste skiløyper, Tana-Varangerløypa fra Vadsø til Tana, går i sin helhet utenfor utredningsområdet.

Den planlagte traseen fra Vardø til Båtsfjord kan, dersom det settes opp et par mindre hytter langs traseen, fungere også vinterstid.

Området gis middels verdi for turgåing på ski.

Figur 7 Turstier gått opp av Varangerhalvøya turlag. Kilde turlaget. Kartgrunnlag Statens kartverk N250.

Påregnelig utvikling for turgåing

Det er konkrete planer om en tilrettelagt tursti over Varangerhalvøya fra Vadsø til Båtsfjord, og om et senter i Komagvær med tilrettelagte stier oppover Komagdalen. Det kan derfor forventes en økt turgåing i området i framtiden, først og fremst langs tilrettelagte traseer. Guiding langs slike traseer kan også bli aktuelt dersom det viser seg å være et marked for slikt.

Dersom det etableres et system av åpne hytter som er kjent for folk flest, kan det forventes at skigåing om vinteren også vil øke noe.

Konsekvenser for turgåing

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 5.2 stadfester at tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger er uhindret av et vern. Annen organisert ferdsel og ferdsel som kan skade naturmiljøet må imidlertid ha særskilt tillatelse. Punkt 5.3 binder sykling og organisert bruk av hest til veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplan. Punkt 5.4 gir Direktoratet for naturforvaltning hjemmel til gjennom særskilt forskrift å begrense eller forby ferdsel i deler av området dersom den kan være til skade for naturmiljøet.

Bestemmelsen punkt 1.1 verner landskapet mot inngrep av enhver art, inkludert oppføring av bygninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt og merking av stier og løyper.

Vedlikehold er slike tiltak som eksisterer på vernetidspunktet er tillatt (pkt. 1.2). Etter søknad kan det gis tillatelse til ombygging/påbygging av/på bygninger, bygging av bruer og legging av klopper, oppsetting av skilt og merking av nye stier (pkt 1.3).

Virkninger av vernebestemmelsene

Vanlig turgåing til fots påvirkes ikke av vernebestemmelsene. Skigåing utenfor preparerte skiløyper påvirkes heller ikke. Bestemmelsene sikrer at forvaltningsmyndigheten har et overordnet grep omkring tilrettelegging langs stier og løyper, men merking og tiltak for å lette framkommeligheten vil fortsatt være mulige. Bestemmelsene vil i utgangspunktet forhindre nye bygninger langs tilrettelagte løyper. Eksisterende åpne hytter i området dekker mye av behovet, men enkelte steder ville nok et ekstra krypinn øke både sikkerhet og tilgjengelighet.

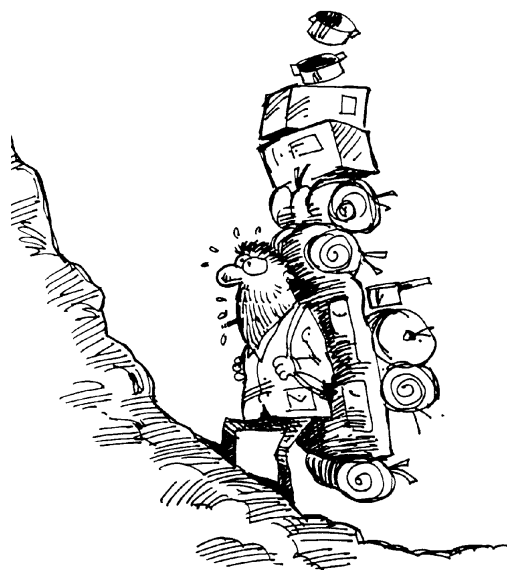
Virkningene av et vern for turgåing i området vurderes totalt sett som positive, fordi et vern kan være med på å gi økt aktivitet og noe mer tilrettelegging.

Konsekvenser for turgåing

Området er gitt stor verdi for turgåing til fots og middels for turgåing på ski. Virkningene av et vern vurderes som positive. Konsekvensene av et vern for turgåing blir da også **positive**.

Avbøtende tiltak for turgåing

Det ville være positivt for turgåing dersom det kunne tillates oppsetting etter søknad av et fåtall mindre åpne hytter langs tilrettelagte traseer der slike hytter mangler i dag. Standard vernebestemmelser legger imidlertid sterk vekt på at det ikke skal kunne tillates noen tiltak som reduserer områdets urørthet i en nasjonalpark. Det er derfor usikkert om et slikt unntak er mulig.

Fuglekikking

Oppsummering: Varangerhalvøya er internasjonalt kjent for sitt fugleliv, og en stor andel av turistene som besøker området ønsker å se på fugl. Turistene ferdes på de vegnære delene av kysten, og det meste av fuglekikkingen innenfor utredningsområdet skjer langs vegen fra Persfjorden mot Hamningberg. Det forventes en økt fugleturisme i framtiden. En nasjonalpark vil ha overveiende positive konsekvenser for fuglekikking. Det foreslås ingen særskilte avbøtende tiltak for å tilgodese fuglekikking.

Status for fuglekikking

Varangerhalvøya er kjent langt utover Norges grenser for sitt rike og spesielle fugleliv. Sjøfugl og østlige arter er de største attraksjonene. Turister med teleskoper på stativ er et vanlig syn langs vegen sommerstid. Det meste av aktiviteten er imidlertid knyttet til sjøen og de nære kystområdene. Turister som kommer hit for å kikke på fugler holder seg derfor normalt innenfor få km fra bilvegene ut til Hamningberg i nordøst og Nordfjord i nord.

De største ornitologiske verdiene innenfor utredningsområdet er knyttet til våtmarksområdene i vest, fra Cosken til Ordo, samt kyststrekningen ved Persfjorden (Systad m.fl. 2003). Våtmarksområdene i vest er lite kjent i fuglemiljøene, nokså dårlig tilgjengelige og lite besøkt av fuglekikkere. Størstedelen av området har derfor i dag liten verdi for fuglekikking. Kyststrekningen fra Persfjorden brukes mye og har stor verdi.

Påregnelig utvikling for fuglekikking

Fuglekikking er en populær hobby i den rike del av verden, og både uorganiserte reiser og organiserte turer med dette som formål ser ut til å øke i omfang. Det er planer om etablering av et senter i Komagvær med særlig fokus på/formidling av fugleturisme. Kjerneområdene for guidede turer på Varangerhalvøya vil nok også i framtida være knyttet mot Ekkerøy i Vadsø, Hornøya i Vardø og Syltefjordstauran i Syltefjorden. Alle tre er fuglefjell fredet som naturreservat og ligger utenfor utredningsområdet. Men også kysten fra Persfjorden ut mot Hamningberg kan forventes å dra flere turister til slik aktivitet. Prosjektet ”Nasjonal turistveg” vil nok også medvirke til at denne trenden forsterkes. Dette prosjektet har foreløpige planer som bl.a. omfatter tilrettelegging med et mindre bygg for fuglekikking langs vegen til Hamningberg.

Konsekvenser for fuglekikking

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 3.1 innfører et generelt vern av dyrelivet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Punkt 5.1 slår fast at ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til bl.a. dyrelivet.

Oppsett av nye bygninger er forbudt (pkt 1.1).

Virkninger av vernebestemmelsene

I praksis forventes et vern å få små praktiske konsekvenser for fuglekikking. Aktiviteten er så liten i vest, og vil ikke bli påvirket i nordøst i forhold til sjøfuglkikking, slik at virkningene

uansett vurderes som begrenset til positive (det siste pga. noe økt interesse og aktivitet etter et vern). Planer om tilrettelegging i form av byggverk vil imidlertid ikke kunne gjennomføres.

Konsekvenser for fuglekikking

Områdets verdi for fuglekikking er totalt sett middels. Virkningene vurderes i verste fall som begrenset, i beste fall positive. Konsekvensene blir da fra **små negative til positive**.

Avbøtende tiltak for fuglekikking

I en nasjonalpark foreslås det ingen avbøtende tiltak for å tilgodese fuglekikking.

Som det framkommer tidligere i teksten, er det aktuelt å vurdere vern som naturreservat i vest og landskapsvernområde i nordøst. Dette vil kunne ha en viss betydning i forhold til fuglekikking. I et naturreservat med formål å verne fuglelivet er det ikke unormalt med et forbud mot oppsetting av kamouflasjetelt mv. Hensikten med dette er å redusere aktiviteten av fuglekikkere i et sårbart område. Siden området i vest praktisk talt ikke brukes av fuglekikkere i dag, vil en slik løsning kun begrense en evt. økt framtidig bruk.

Et vern til landskapsvernområde i nordøst vil kunne gjøre det lettere å få tillatelse til oppsetting av tilretteleggingstiltak for fuglekikkere (fugletårn ved vegen for eksempel).

Idrettsarrangementer

Oppsummering: Utredningsområdet brukes lite/ingenting til skirenn, jaktprøver eller o-løp. Eneste kjente arrangement er Arctic Giant Enduro, et crossløp med snøskuter i Vardø hvor løpstraseen delvis går inn i utredningsområdet. Et vern vil avskjære denne delen av løpstraseen. Det er usikkert om løpet kan legges om og dermed opprettholdes også etter et evt. vern av utredningsområdet. Konsekvensene av et vern for idrettsarrangementer er generelt ingen, men for Arctic Giant kan konsekvensene i verste fall være store negative. Mulige avbøtende tiltak er vern som landskapsvernområde uten egne begrensninger på motorferdsel, eller flytting av vernegrensen.

Status for idrettsarrangementer

Det har ikke vært arrangert skirenn, jaktprøver eller orienteringsløp innenfor grensene til utredningsområdet så langt Fylkesmannen vet. Jaktprøver med fuglehunder holdes både over Vestre Jakobselv, over Vadsø og ved Skallelv, men utenfor utredningsområdet. Utredningsområdet har dermed liten verdi for slike arrangementer.

Arctic Giant Enduro

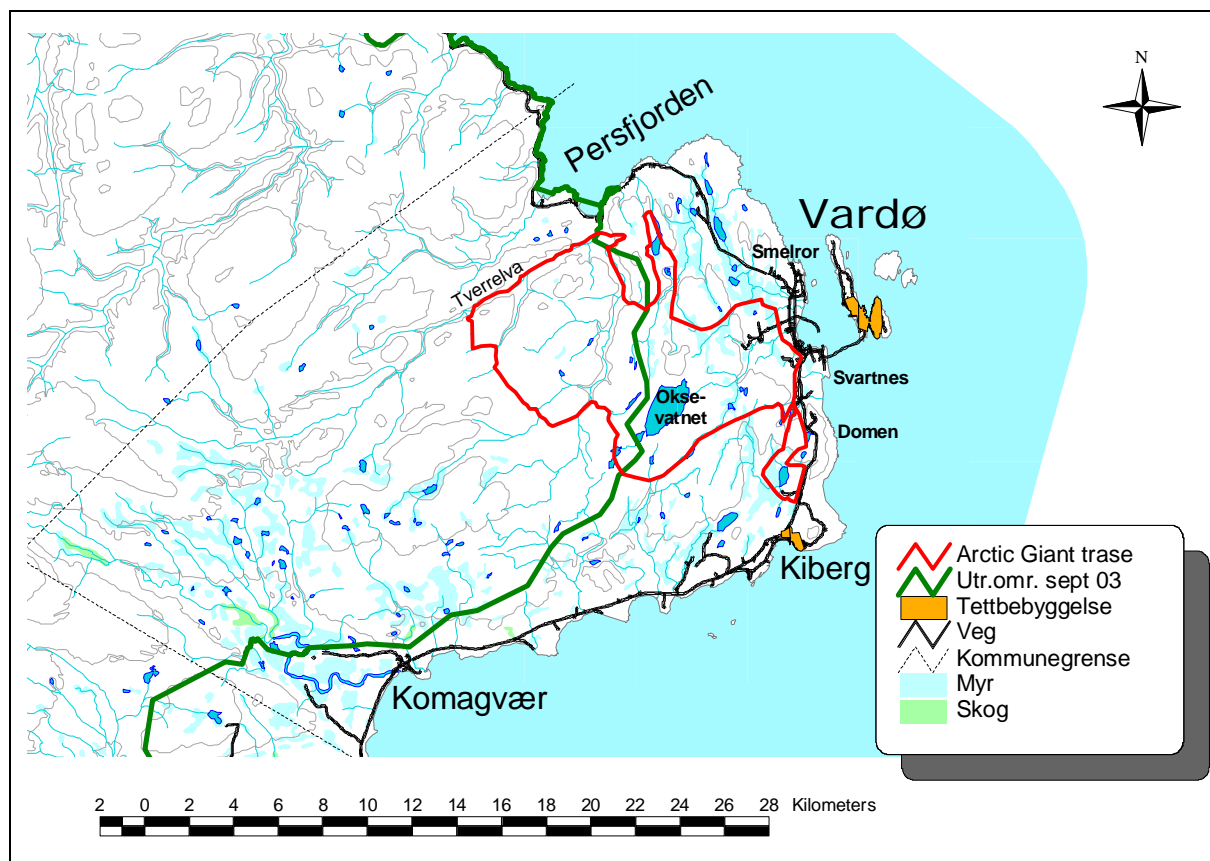
I Vardø kommune har det i de senere årene vært arrangert et snøskuterløp, Arctic Giant Enduro. Løpet er en parallell på snøskuter til motorcross med bil á la Petter Solberg. Løperne kjører hver for seg langs en lukket oppmerket trasé, delt i transportetapper og fartsetapper. Traseen for løpet går inn i utredningsområdet i øst, sør for Persfjorden. Se figur 8. I forhold til motorferdselloven har løpet vært basert på dispensasjon fra Vardø kommune. Løpet har lokalt stor betydning for reiseliv/næringsliv i Vardø, og er nærmere omtalt i utredningen om reiseliv (Svineng 2003). Løpet ble avlyst i 2003 pga. dårlige snøforhold.

Den berørte østre delen av utredningsområdet gis stor verdi for snøskuterløp som idrettsarrangement.

Påregnelig utvikling for idrettsarrangementer

Fylkesmannen forventer ikke et framtidig press for å holde skirenn, orienteringsløp eller jaktprøver innenfor utredningsområdet. Dette skyldes i stor grad at bedre og mer tilgjengelige områder (nærmere bilveg) blir brukt til slike formål i dag.

Arctic Giant Enduro er et arrangement som trolig er kommet for å bli så lenge det ikke hindres av lovverket. Det forventes ikke at arrangementet i framtida vil søke å bre seg ytterligere innover i utredningsområdet.

Figur 8 Trasé for Arctic Giant Enduro. Den store sløyfa rundt Oksevatnet er 64 km fartsetappe, den lille nord for Kiberg er 12 km transportetappe. Kilde løypekart for 2002. Kartgrunnlag Statens kartverk N250.

Konsekvenser for idrettsarrangementer

Standard vernebestemmelser

Standard vernebestemmelser for nasjonalpark punkt 5.2 stadfester at tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger er uhindret av et vern. Annen organisert ferdsel og ferdsel som kan skade naturmiljøet må imidlertid ha særskilt tillatelse. Et idrettsarrangement må derfor ha egen tillatelse siden det ikke er ”tradisjonell turvirksomhet”.

Punkt 5.3 binder sykling og organisert bruk av hest til veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplan. Punkt 6.1 forbyr motorferdsel, og det er ikke gitt unntak for f.eks. oppkjøring av skiløyper.

Virkninger av vernebestemmelsene

Uredningsområdet brukes tilnærmet ikke til idrettsarrangementer i dag. Unntaket er snøskuterløpet Arctic Giant Enduro i Vardø kommune. Dersom vi ser bort i fra dette løpet, er virkningene av et vern for andre typer arrangementer å anse som begrenset.

Virkningene av et nasjonalparkvern for snøskuterløpet Arctic Giant Enduro vil i utgangspunktet være at de vestligste delene av dagens kjøretrasé blir avstengt for videre bruk. Så vidt Fylkesmannen vet har det ikke vært vurdert av arrangøren om løpstraseen kan flyttes

ut av utredningsområdet. Det er derfor uklart om løpet som sådan kan bestå til tross for et evt. vern. Virkningene av et vern vurderes som negative.

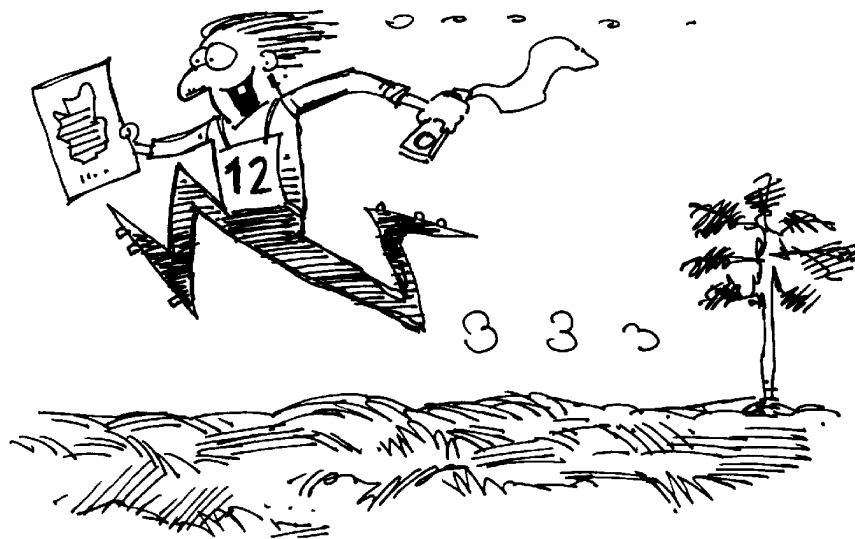
Konsekvenser for idrettsarrangementer

Området har generelt lav verdi for idrettsarrangementer, og et vern vil ha begrensede virkninger og dermed ingen konsekvenser.

Unntaket er i Vardø kommune med arrangementet Arctic Giant Enduro. Delområdet har stor verdi for dette idrettsarrangementet, og et vern vil stanse all kjøring i deler av dagens trasé. Konsekvensene for arrangementet blir store negative.

Avbøtende tiltak for idrettsarrangementer

Dersom dagens trasé for Arctic Giant Enduro skal kunne opprettholdes, kan ikke dette delområdet vernes som nasjonalpark. Området kan enten vernes som landskapsvernområde (hvor snøskuterkjøring normalt kun styres av motorferdselloven), eller området kan utelates fra vern ved at vernegrensen flyttes sørvestover.

Konklusjon

Den viktigste utmarksnæringa på Varangerhalvøya er reindrifta. Konsekvensene av et vern for denne er omtalt i en egen utredning. Deretter kommer saueneæringa, som særlig i øst vil bli sterkt berørt av et vern. Mindre næringer i området er duodji, annet kunsthåndverk, samt småsalg av muldebær, sopp, ryper, elgkjøtt, innlandsfisk og laks.

Med unntak av begrensninger i forhold til uttak av råvarer for duodji og annet kunsthåndverk samt for tiltak/anlegg i sauedrifta, er alle påviste konsekvenser av noe omfang for de omtalte aktivitetene knyttet til motorferdsel. Et vern til nasjonalpark med standard vernebestemmelser vil i forhold til motorferdsel særlig ramme saueneæringa, snøskuterkjøring som rekreasjon, muldebærplukking, innlandsfiske som rekreasjon og idrettsarrangementer (Arctic Giant Enduro).

Ved tilpasninger i verneform og vernebestemmelser er det mulig å redusere konsekvensene for duodji, saueneæring, snøskuterkjøring, innlandsfiske og Arctic Giant Enduro. Dersom motorferdselen i forbindelse med muldebærplukking skal opprettholdes, er det vanskelig å se andre muligheter enn å flytte vernegrensene unna.

Dersom de fleste av de tilpasninger som er skissert i denne utredningen gjennomføres, vil vernet gripe forholdsvis lite inn i dagens og den nære framtidens nærings- og fritidsmessige bruk av området.

Referanser

Om duodji:

<http://home.trollnet.no/sameskolen/duodji.htm>

<http://www.teigmo.no/duodji.htm>

Gjessing, Kai og Rikstad, Anton. Laks og innlandsfiske i Finnmark 1983. Fylkesmannen i Finnmark, rapport nr. 7 1983. 32 s.

Lignings-ABC 2002. Fra www.skatteetaten.no

Nilsen, Øystein. 2003. Varangerhalvøya nasjonalpark og lokale samiske interesser. Fylkesmannen i Finnmark, rapport nr. 6 2003. 38 s.

Pedersen, Turid Kjellmann m.fl. 1986. Utviklingsprogram for utmarksnæring i Finnmark – innstilling fra et utvalg nedsatt av fylkesutvalget 24. april 1984. Finnmark fylkeskommune FFD 6/86. 48 s.

SSB rypejakt: <http://www.ssb.no/emner/10/04/10/srjakt/tab-2003-08-25-01.html>

Svineng, Magne. Konsekvenser for reiselivet ved nasjonalpark på Varangerhalvøya. Fylkesmannen i Finnmark, rapport nr. 8 2003. 31 s.

Systad, G.H., Øien, I.J. og Nilsen, S.Ø. 2003. Zoologisk kartlegging innenfor utvalgte områder på Varangerhalvøya, Finnmark. Fylkesmannen i Finnmark, rapport nr. 11 2003. 35 s.